

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

Tch-63

RYŠIŲ STATUTAS

II dalis

Priemonių naudojimo taisyklės

KARIUOMENĖS ŠTABAS, SP. IR ŠVIET. SK.

Kaunas 1936

Tch - 63

156479

RYŠIŲ STATUTAS

II dalis

Priemonių naudojimo taisyklės

№ 2099/14

1958

C29609

8650

Pašto vaist. isto.
rijos muziejaus
BIBLIOTEKA

KARIUOMENĖS STABAS, SP. IR ŠVIET. SK.

Kaunas 1936

358.2

Ry 121

051001

1948

051001

Kaunas, 1936. IX. 11.

KARIUOMENĖS VADAS

Nr. 13.

ĮSAKYMAS

Ryšių statutą tvirtinu ir įsakau kariuomenei juo vadovautis.

Pastabas dėl jo siūsti Karo Technikos Štabui.

Gen. št. pulkininkas **Raštikis**

Išspausdinta 1.500 egz.

Akc. „Spindulio“ B-vės spaustuvėje

BENDROSIOS TAISYKLĖS

Bendrybės

1. Visas karo lauke įrengiamas ryšių priemonės reikia kuo tikslingiausiai vartoti, kad visi, kam reikia, galėtų jomis naudotis ir kad priešas kiek galint mažiau nugirstų pasiklausomaisiais aparatais.

2. Kad ryšiai būtų tiksliai naudojami, visoms jų priemonėms išdirbamos naudojimosi taisyklės pagal jų technines savybes.

3. Ryšių naudojimo taisyklių turi būti tiksliai laikomasi, nes jų nesilaikant trukdoma geram ryšių priemonių naudojimui ir priešas gali gauti progos sužinoti apie mūsų dalių reikalus ir jų padėtį.

4. Šių taisyklių turi laikytis:

visi ryšių priemonės aptarnaują kariai,
visi, kas naudojami ryšių priemonėmis kalbėtis.

visi, kas naudojami ryšių priemonėmis savo pranešimams arba įsakymams perduoti.

5. Ryšių priemonėmis galima:

siųsti telegramas,
kalbėtis,
siųsti sutartus signalus.

6. Telegrama vadinamas tekstas, siunčiamas Morse'o, raidžių ir skaitmenų ženklais bei žodžiais radijo, žemės, vaizdinio, garsinio, viešinio telegrafo ir telefono aparatais, taip pat skydeliais ir rankomis.

Nelygu ryšių priemonės vartojamos siųsti telegramoms, telegramos gali būti vadinamos: radijogramos, telefonogramos, optikogramos ir t. t., kurių sąvokomis aiškiai nusakoma, kuriomis priemonėmis telegrama buvo pasiųsta.

7. Pasikalbėjimu vadinamas atvejis, kada ryšių priemonėmis betarpiškai naudojasi patys siuntėjas ir gavėjas arba kada jie diktuoja ryšių priemonių tarnautojams, kurie jau pasiunčia.

8. Signalais vadinami sutartiniai ženklai, kurie įvairuoja pagal ryšių priemonių technines savybes, kaip antai: signalinės marškos, raketos, skydeliai, sirenos bei kitos atsitiktinės priemonės.

9. Stotimi vadinama visuma vienos rūšies ryšio aparatų, su kurių pagalba keičiamasi žiniomis.

Stotys rūšiuojamos pagal jų aparatų savybes, pavyzdžiui: telefono stotis, radijo stotis, vaizdinė stotis, karvelių stotis, šunų stotis ir t. t.

Kartais stotis vadinama pagal pavadinimą vietos, kurioje ji įtaisyta, pav.: Šančių kariška, arba pagal pavadinimą įstaigos, kurią stotis aptarnauja, pav., 5 pėst. pulko centrinė.

10. Kiekvienas, kas siųsdina telegramą, vadinasi siuntėjas.

Tas, kuriam telegrama skiriama, vadinasi gavėjas arba adresatas.

Stotis, kuri siunčia telegramą ryšių priemonėmis, vadinasi siunčiančioji stotis, kuri priima, vadinasi priimančioji stotis.

Stotis, kuri priima telegramą perduoti ryšių priemonėmis kitai stočiai, vadinasi tarpinė stotis.

11. Visuma įvairių ryšių priemonių, sujungtų vieno viršininko žinioj, netoli viena nuo kitos, yra ryšių centras.

Pavyzdžiui, ryšių centre gali būti:
telefono stotis,
telegrafo stotis,
vaizdinė stotis,
šunų stotis ir t. t.

12. Ryšių tinklu vadinama visuma vienos techninės savybės priemonių, išskirstytų vietovėje, paprastai priklausančių vieno techninio viršininko ir santykiuojančių tarp savęs kurio nors kariuomenės junginio reikalams tenkinti.

Pavyzdžiui, tinklai esti:
armijos telefono tinklas,
šaudymo telefono tinklas,
divizijos telefono tinklas,
radijo tinklas,
pulko vaizdinis tinklas ir t. t.

Stočių pavadinimas

13. Kiekviena stotis pažymima pilnu pavadinimu, kuriame nurodomos jos techninės sąvybės, prikergiant aptarnaujamosios dalies ar įstaigos pavadinimą, pav., 5 pulko telefono centrinė.

Paslapties išlaikymo reikalui šio pavadinimo vietoj duodamas sutartinis vardas arba kelių raidžių bei skaitmenų pavadinimas, vadinamas stoties šaukiniu.

Pav., I b-no telefono centrinę galima pavadinti „Jonas“,

II b-no — VOS — NB2.

Telegramų klasifikacija

14. Karinės telegramos skirstomos į:

oficialines telegramas (sutrumpinimas O),
tarnybinės telegramas (sutrumpin. T),
mokomąsias telegramas (sutrumpin. M).

Oficialine vadinama telegrama, kurią patiekia viršininkai arba jų įgalioti asmens.

Tarnybinės telegramos siunčiamos tik ryšių viršininkų, stočių viršininkų ir kitų ryšių pareigūnų ryšių tvarkymo reikalais. Jos turinyje gali būti liečiami ryšių tarnybos tvarkymas, valdymas ir techniniai dalykai.

Mokomosios telegramos skiriamos lavinti ryšių tarnybos pareigūnams vartoti ryšių priemonės.

Viena kuri telegrama, adresuota keliems adresatams, vadinasi dauginė (cirkuliarinė) telegrama.

Vistiek, kokia būtų stotis, telegramos joje skirstomos į:

siunčiamąsias, siuntėjo patiekiamas pasiųsti ryšių priemonėmis kitai stočiai,
priimamąsias, gaunamas ryšių priemonėmis iš kitos stoties,

tarpinės, gaunamas ryšių priemonėmis iš kitos stoties, kurias reikia perduoti tomis pačiomis arba kitomis ryšių priemonėmis kitai stočiai.

Oficialinės, tarnybinės ir mokomosios telegramos esti šifruotos ir nešifruotos.

Nešifruota vadinama telegrama, kurios žodžiai arba grupės turi tiesioginę prasmę lietuvių arba kuria svetima kalba, arba kuri parašyta visiems gerai žinomais sutrumpinimais.

Šifruota vadinama telegrama, kurios raidžių arba skaitmenų grupių reikšmė paaiškėja tik su šifro pagalba.

Stoties ir ryšių centro tarnyba

Stoties viršininkas

15. Kiekvienai ryšių priemonių stočiai skiriamas viršininkas: karininkas, puskarininkis arba eilinis.

Nedidelio svarbumo stočių viršininkas eina ir ryšių pareigūno, telefonisto, telegrafisto pareigas, stotį įrengdamas bei nuimdamas arba telegramas siųsdamas bei priimdamas.

Prireikus, stoties viršininkui gali būti skiriamas pavaduotojas.

16. Stoties viršininkas vadovauja stočiai pagal savo viršininkų duodamus nurodymus.

Jam pavedama:

surasti stočiai patogiausią vietą, ypač stoties maskavimo atžvilgiu,

prižiūrėti stoties įrengimą ir tarnybą ir, prireikus, patikrinti aparatų veikimą,

duoti reikalingų įsakymų bei nurodymų dėl stoties tarnybos,

tvarkyti stoties tarnybą, suskirstyti budimasis valandas ir tikrinti pareigūnų pareigų mokėjimą,

jei stotis ne ryšių centro sudėty, tai stoties viršininkas, ją įrengęs, turi pranešti tiesioginiam techniniam viršininkui ir aptarnaujamiems viršininkams ir tvarkyti telegramų pristatymą adresatams.

Jis atsako už stoties dokumentų vedimą ir laikymą, už turtą ir medžiagą.

Iš stoties dokumentų priešas gali gauti daug žinių, todėl viršininkas turi tikrinti, ar jie visi yra ir, pastebėjęs ko trūkstant, tuoj pranešti savo tiesioginiam viršininkui.

Ryšių centro viršininkas

17. Ryšių centrui paprastai vadovauja karininkas arba puskarininkis, ryšių viršininko skiriamas.

Ryšių centro viršininku gali būti kurios nors to centro priklausančios stoties viršininkas.

Ryšių centro viršininkas:

skirsto telegramas stotims pagal tai, kuri jų geriau gali perduoti, ir stengiasi neveikiančią stotį pakeisti veikiančia,

vadovauja bei prižiūri ryšių centro įrengimą, naudojimą ir duoda reikalingų nurodymų stočių viršininkams,

nustato įvairioms stotims vietas, kad būtų išvengiamas arba bent būtų sumažinamas savitarpio kliudymasis,

pats susižino su ryšių centro aptarnaujamais viršininkais,

prižiūri telegramų pristatymą į centrą ir priimtųjų telegramų įdavimą pasiuntiniams.

18. Prireikus perkelti ryšių centrą į kitą vietą, viršininkas tinkamu laiku išžvalgo vietą, kur iš naujo įrengti centrą, ir daro atitinkamų žygių, kad per perkėlimą būtų laiduojamas ryšių veikimas senojoje centro vietoje.

Ryšių centro ir stočių statymas ir nuėmimas

19. Apie stoties pastatymą arba ryšių centro įrengimą ir veikimo pradžią stoties arba ryšių centro viršininkas praneša savo tiesioginiam viršininkui ir aptarnaujamiems viršininkams.

Stoties viršininkas pranešdamas nurodo, su kuriomis stotimis susirišta, prireikus, prideda ir skemą, o ryšių centro viršininkas nurodo ir priemones.

20. Stotis arba ryšių centras turi veikti nuolat, išskiriant laikotarpius, ryšių viršininko nurodomus.

21. Stoties arba ryšių centro veikimas baigiamas ryšių viršininko nurodomu laiku. Jeigu ryšių centras arba stotis priverčiami pertraukti arba visai sustabdyti darbą, tai apie tai reikia įspėti savo korespondentus, tiesioginį techninį viršininką ir aptarnaujamus viršininkus.

22. Dėl priešo puolimo stotis arba ryšių centras nuimami tik tiesioginio arba aptarnaujamojo viršininko įsakymu.

Prieš nusiimant pranešama korespondentams; apie radijo ir garsinės stoties nuėmimą korespondentams nepranešama.

23. Kada ryšių centras arba stotis tenka palikti priešui, viršininkas stengiasi stotį sugadinti, o dokumentus sudeginti. Tam reikalui paskirstomi pareigūnai, kurie turi atlikti atitinkamus naikinimo darbus, ir pasirūpinama įrankiais ir sprogstamąja medžiaga, jeigu jie numatoma panaudoti.

24. Stotis arba ryšių centras žymisi iškaba arba vėliavėle, naktį apšviečiama, be to, pakely įtaisomos rodyklės į stotį. Iškabos, vėliavėlės ir žibintai kabinami, kai dėl aplinkybių tatai galima.

Paslapties laikymas

25. Tarnybinės paslapties laikymas — ryšių pareigūnų garbės dalykas. Norint išlaikyti griežčiausią paslaptį, neturi būti kalbama prie pašaliečių nei apie telegramų bei pasikalbėjimų turinį, nei apie tai, kas su kuo kalbėjosi.

Iš visų pareigūnų reikalaujama griežčiausia ryšių tarnybos bei jos santvarkos paslaptis.

26. Ne tik pašaliečiams, bet net pasiuntiniams turi būti draudžiama be reikalo užėidinėti į stotį arba arti jos stovėti.

27. Susipažinti su stoties dokumentais gali tik kariuomenės vieneto vadas, jo štabo viršininkas arba įgaliotas karininkas ir ryšių viršininkai.

Telegramos nuorašą stotis gali išduoti tik įsakymu viršininkų, kurie turi teisės susipažinti su stoties dokumentais. Dėl duodamos telegramos nuorašo paimamas kvitas, o jei buvo įsakyta raštu, paimamas ir pats įsakymas, ir jie prijungiami prie užrašų žurnalo arba prie siunčiamųjų - gaunamųjų telegramų blankų.

28. Telegramų juodraščiai, vokai ir šiaip įvairūs popiergaliai stotyje reikia deginti.

Stočiai nereikalingi dokumentai siunčiami viršininkų nurodymais.

Telegramų siuntimas ir priėmimas

Siunčiamosios telegramos rašymas

29. Telegramos tekstas siunčiančiai stočiai patiekiamas visai suredaguotas.

Siuntėjas telegramos tekstą įrašo į siunčiamųjų telegramų blanką, kurį patiekia jam ryšių tarnyba.

Neturint blanko, tekstas surašomas bet kuriame popieriuje.

30. Kam arba kur turi būti siunčiama šifruota ar nešifruota telegrama, siuntėjas paży-

mi blanko atitinkamoj vietoj, atskirai nuo teksto (žiūr. 76 str.).

Siunčiamosios telegramos
tikrinimas stotyje

31. Paduotoj stočiai siūsti telegramoj stoties viršininkas tikrina:

ar priimančioji stotis arba adresatas tiksliai nurodyti,

ar įskaitomai parašytas tekstas; jeigu tekstas surašytas sutrumpinimais arba šifru, tai ar įskaitomas kiekvienas atskiras ženklas,

jeigu tekstas iš dalies šifruotas, iš dalies nešifruotas, tai ar siuntėjas padėjo atitinkamą pastabą, kad telegrama turi būti siunčiama tokia forma.

32. Telegramą patikrinęs stoties v-kas pažymi jos rūšį (jei siuntėjo nepažymėta), gavimo laiką, perdavimo priemonę ir užpildęs kvitą, jį įteikia telegramą įteikusiam v-kui.

33. Kada 31 str. sąlygos neišpildytos, telegrama gražinama siuntėjui, nurodant gražinimo motyvus.

Kada siuntėjo pasiekti negalima, telegrama siunčiama adresatui, pranešant apie tai tiesioginiam viršininkui.

34. Radijo telegrafu telegramos siunčiamos tik šifruotos. Vaizdiniu aparatu, nukreiptu į priešų pusę, telegramos galima siūsti taip pat tik šifruotos.

35. Stoties pareigūnams griežtai draudžiama:

keisti tekstą trumpinant arba plečiant mintis,
perrašinėti jį ženklais ir sutrumpinimais arba priešingai,
šifruoti oficialines telegramas kad ir kuriuo šifravimo būdu.

Stoties sutrumpinimų rinkiniai ir šifrai naudojami tik tarnybinėms telegramoms.

Ypatingais atvejais, kada siuntėjas reikalauja raštu, gali būti leidžiama vartoti tarnybinius stoties šifrus oficialinėms telegramoms šifruoti.

Telegramos rengimas siūsti

36. Patikrintą telegramą stoties viršininkas atiduoda stoties pareigūnams siūsti.

Telegrafistas suskaito žodžius, surašo priedą ir pradeda siūsti.

Paskum, gavęs pakvitavimą ir sutikrinęs blanką, deda siunčiamųjų telegramų blanko viršųj tarnybinius pažymėjimus:

pavadinimą priimančios stoties, kuriai telegrama įduota,
telegramos pakvitavimo datą ir laiką arba sutikrinimo pabaigą.

įskaitomai pasirašo atitinkamoj vietoj, atsiųstąją telegramą deda į siunčiamųjų telegramų bylą.

37. Dauginę telegramą patikrinęs, stoties viršininkas, jei reikia, pagamindina tiek jos nuorašų, kiek yra aparatų, iškart galinčių siųsti.

Kiekvieno nuorašo antraštėj jis pažymi:

„Pasiųsti (kam)“

Tai atlikęs, telegramų nuorašus atiduoda aparatų pareigūnams, kurie elgiasi, kaip nurodyta 36 str.

38. Tik ypatingomis apylinkybėmis, pav., kai stotys arti priešo, t. y., priekinių kuopų ir batalionų ruožuose, numatytos 31—37 str. taisyklės galima prastinti.

Tokiais atvejais laikomasi ryšių viršininkų kiekvienu atveju duodamų instrukcijų.

Prierašas

39. Prierašu vadinama visuma sutartinių ženklų, stoties pareigūnų prirašomų viršum teksto, pasiuntimo ir priėmimo teisingumui laiduoti.

Prierašas sudaromas pagal ryšių priemonių savybes. Atskirais atvejais prierašai sudaromi pagal 106, 107, 108 148, 149 ir kitų str. nurodymus.

Žodžių skaičiavimas

40. Kiekvieno teksto, paduodamo stočiai siųsti, reikia suskaityti žodžiai. Į žodžių skaičių prierašas ir adresas, parašytas atskirai nuo teksto, neimamas (30 ir 76 str.).

41. Paprastoj nešifruotoj telegramoj, kad ir koks būtų žodis, kad ir vienskiemenis, laikomas žodžiu. Žodžiai, sujungti į vieną žodį, laikomi vienu žodžiu.

42. Skiriamieji ženklai: taškas, kablelis ir t.t. nelaikomi žodžiu, nors juos irgi galima siųsti.

43. Nešifruotame tekste pasitaiką skaičiai ligi 5 skaitmenų laikomi vienu žodžiu. Jeigu skaičiuje daugiau kaip 5 skaitmens, tai jis laikomas tiek žodžių, kiek kartų jame būtų po 5 skaitmenis; liekana laikoma vienu žodžiu.

44. Kiekvienas ženklas tarp skaitmenų laikomas vienu skaitmenimi.

Pavyzdžiai:

98475/5 bus 7 ženklai — 2 žodžiai

21 : 14 „ 5 „ — 1 „

13-tas „ 6 „ — 2 „

45. Skaičiai iš sveikųjų ir trupmeninių skaitmenų siunčiami atskiriant sveikuosius skaičius nuo trupmeninių ženklų — (au), kuris nelaikomas atskiru ženklu.

$1\frac{2}{7}$ siunčiamas taip:

1 ——— $\frac{2}{7}$ ir laikomas 4 ženklais.

46. Be to, atskiru žodžiu laikomi šie signalai bei ženklai:

TIK — „prašau patikrinimo“; prašymas įrašomas prieš tekstą paties siuntėjo, ryšių centro viršininko arba siunčiančiosios stoties viršininko, jeigu jisai randa tai reikalingu; žodžio pabraukimas,

skliausteliai (abu ženklai),
kabutės (abu ženklai „“),

visos atskiros raidės ar skaitmens, pavyzdžiui:

2 F laikomi 2 žodžiais

3 V 55 laikomi 3 žodžiais ir t.t.

47. Tekstas šifruotos telegramos ar telegramos iš sutrumpinimų skirstoma į grupes, kuriose gali būti įvairus ženklų skaičius.

48. Jei tekstas tik iš dalies šifruotas arba įmaišyta sutrumpinimų, tai žodžių skaičius reiškiamas trupmena, kurios skaitiklis reiškia nešifruotus žodžius, o vardiklis — šifro grupių arba sutrumpinimų skaičių.

Pavyzdys: 7 pėst. pulko vadas IV pėst. divizijos vadui — 48956 78412 41072 10673 17524.

Skaičius žodžių parašomas ³/₅.

49. Jei siuntėjas teksto pradžioje arba jo sudėty pažymi žodžių skaičių, tai pažymėjimas priskiriamas prie teksto ir įeina į teksto žodžių skaičių.

Telegramų siuntimo eilė

50. Telegramos siunčiamos eile jų pristatymo į stotį ir jų kategorijos eile:

oficialinės telegramos,

tarnybinės telegramos,

mokomosios telegramos.

Kai susirenka didelis kiekis siųstinų oficialinių telegramų, siuntimų eilę gali pakeisti iš štabo tam reikalui į stotį atsiųstas karininkas.

51. Oficialinės telegramos su vadovybės skubotumo (skubu, labai skubu) pažymėjimu turi pirmenybių prieš visas kitas oficialines telegramas. Turinčių pirmenybių viršininkų sąrašas duodamas ryšių viršininko.

52. Tarnybinės telegramos su ryšių viršininko pažymėjimu „skubu“ turi pirmenybių prieš kitas tarnybines telegramas.

53. Tarnybinė telegrama, kurios turinys liečia tarnybos veikimo saugumą ir kurioj yra ryšių karininko pažymėjimas „labai skubu“, turi pirmenybių prieš visas telegramas, kad ir kurios rūšies jos būtų.

54. Dėl pristatymo į stotį telegramos su pirmenybių pažymėjimu jau siunčiamos telegramos siuntimas nenutraukiamas.

55. Aplamai, dvi koresponduojančios stotys turi siųsti mainomis, t. y., kai viena stotis pasiunčia telegramą, tad antrajai pareina eilė siųsti tokios pat pirmenybės telegramą pirmai stočiai.

Tačiau mainų eilė galioja tik tarp vienodos pirmenybės telegramų.

Telegramos priėmimas

56. Priimamos telegramos rašomos į užrašų žurnalą, iš kurio paskum perrašomos į priimamųjų telegramų blanką. Telefonogramos arba spausdinamųjų aparatų telegramos rašomos arba lipinamos tiesiog į priimamųjų telegramų blanką.

57. Telegramos pareigūnas rašo gaunamųjų telegramų blankų knygos pirmame laisvame lape švariai ir įskaitomai. Sutepti ir raidės sugrūsti draudžiama.

Šifruotos telegramos grupės ir sutrumpinimai rašomi didžiosiomis spausdintos formos raidėmis.

58. Paskum pareigūnas lapo viršuj deda tarnybinius pažymėjimus:

priimančios stoties pavadinimą,
siunčiančios stoties pavadinimą,
telegramos priėmimo datą ir laiką,
ryšių priemonių rūšį.
priėmėjo pavardę.

Paskum jis pagamina atitinkamą kvitą.

Telegramos siuntimas adresatui

59. Stoties viršininkas, patikrinęs, kad telegrama parašyta įskaitomai ir kvitas užpildytas, duoda pasirašyti pasiuntiniui gaunamųjų telegramų blanko antrajame lape ir siunčia pas adresatą.

Svarbiosiose stotyse telegrama dedama į voką, kuriame įrašo adresą pats viršininkas. Kelias telegramas tam pačiam asmeniui galima dėti į vieną voką.

Pasiuntinio gražintas adresato pasirašytas kvitas lipinamas į gaunamųjų telegramų blanko antrąjį lapą kvito vietoje.

60. Ryšių centro viršininkas bei bet kurios stoties viršininkas tik ypatingaisiais atvejais

gali per savo pareigūnus pristatyti gautąsias telegramas adresatams, todėl viršininkai, kuriuos ryšių centras arba stotis aptarnauja, privalo skirti žmonių gautosioms telegramoms jiems atnešti (77 str.).

61. Stoties viršininkas turi priimti telegramą, siunčiamą ir tokiam viršininkui, kurio stotis neaptarnauja, tačiau apie tai jis praneša savo tiesioginiam viršininkui arba aptarnaujamiems viršininkams, kad jie pasirūpintų pristatyti telegramą adresatui.

Kai adresatas arti stoties, tai stoties viršininkas ieško būdų telegramai perduoti savo jėgomis.

Kada adresato visiškai negalima pasiekti, apie tai pranešama siuntusiajai stočiai tarnybine telegrama.

62. Kada adresatas stotyje arba greta jos, gautosios telegramos iš užrašų žurnalo į blankus neperrašomos, o adresatas susipažįsta su telegramos turiniu iš užrašų žurnalo ir jame pasirašo (77 str.).

Ypatingais atvejais, kada stotys įrengiamos neilgam, arba priešą gali būti kliudomos, telegramos priėmimo bei adresatui siuntimo įvardytieji veiksmai galima pristinti pagal 38 str.

63. Visos siunčiamųjų ir gaunamųjų telegramų taisyklės taikomos ir tarpinėms telegramoms.

Pareigūnas, priėmęs tarpinę telegramą, įrašo ją gaunamųjų telegramų blanke ir įduoda

tam pareigūnui, kuris ją turi siųsti toliau. Pastarasis užpildo kvitą ir gražina jį tarpinės telegramos įdavėjui, o pasiųstoji telegrama dedama į siunčiamųjų telegramų bylą. Prireikus, prieraiše keičiamas šaukinys.

Nurodymai naudotojams

64. Kad ir kurios būtų ryšių priemonės, siuntėjas privalo stengtis suredaguotą tekstą perduoti ryšių centro viršininkui arba, jeigu jo nėra, į siunčiamą stotį.

Teksto pristatymas

65. Telegramų tekstas rašomas į „siunčiamųjų telegramų blanką“.

Jeigu tekstas viename lape netelpa, naudojamas kitas blankas, pažymint „tęsinys“.

66. Jeigu siuntėjas siunčiamųjų blankų neturi, tai tekstas rašomas paprastame popieriuje arba ryšių centro ar stoties siunčiamųjų telegramų knygos blanke, kuriame rašo jis pats arba jo įgaliotinis. Kviesiti telefonistus telegramoms rašyti paprastai reikia vengti.

Adresas

67. Kada siuntėjas ir gavėjas aprūpinti šaukiniais, arba kada tekstas taip suredaguotas, kad adresatą galima nuspėti, tai tekste adreso galima nerašyti.

Jeigu KS2 — 2 art. p. II grup. šaukinys ir RP1 — 22 pėst. pulko šaukinys, tai telegramos prieraiše bus „RP1 iš KS2“, ir rašyti ant rą kartą tekste adresą „22 pulkui iš 2 art. p. II grupės“ nėra reikalo.

Priešingai, jeigu II grupės vadas siunčia telegramą grupės ryšių rinktinės vadui prie 22 pėst. pulko, tai adresatą žymėti būtinai reikia.

Jeigu siuntėjui atrodo, kad adresas tekste reikalingas, tai jis sudaromas:

iš gavėjo pavadinimo, nurodant, jeigu reikia, stovimąją vietą,

iš jo šaukinio,

iš vadovietės pavadinimo,

iš jų sutartinių pavadinimų.

Kartais galima rašyti siuntėjo pavadinimas, tuomet gavėjo ir siuntėjo pavadinimai atskiriami žodeliu „iš“.

Adresų pavyzdžiai:

„22 pulkui iš 2 art. pulko II gr.“,

„Vincentui iš Jono“,

„M. B. Panevėžyj“,

„Jonui iš KS2“.

68. Dauginės telegramos tekste reikia žymėti visus adresatus.

Parašas

69. Aplamai, reikia vengti baigti tekstą pavarde arba siuntėjo pavadinimu. Šis atsargumas labai svarbu šifruojant. Siuntėjas, autentiškumui patvirtinti, gali duoti savo parašą, kuris tačiau nesiunčiamas.

Šifruotas tekstas

70. Jei šifruojamame tekste yra adresas, tai ir jis turi būti išifruojamas.

71. Jei tekstas suredaguotas maišytai — dalis šifruota ir dalis nešifruota, tai po teksto reikia nurodyti, kad jį reikia siųsti taip, kaip parašyta.

Radiogramos siunčiamos tik visai šifruotos.

Jeigu tekstas šifruotas arba redaguotas sutrumpinimais bei sutartiniais ženklais, tai rašomas didžiosiomis spausdintinėmis raidėmis.

Stilius

72. Telegramos redaguojamos kuo trumpiausiai, ypačiai tos, kurios siunčiamos radijo, vaizdiniais, garsiniais ir Morse'o aparatais, ir kada siuntėjas nežino, kuriomis priemonėmis telegrama bus siunčiama.

Kaip taisyklė, telegramos turi būti juo trumpesnės, juo arčiau priešo.

73. Radiogramos neturėtų būti ilgesnės kaip 40 žodžių arba grupių, o optikogramos ne ilgesnės kaip 8 žodžių arba grupių. Ilgesni tekstai suskaldomi į kelias trumpesnes telegramas.

Vengti sutepimų, žodžių sugrūdimų, pastabų, pabraukimų ir ištaisymų.

Pažymėjimai laiko telegramos pristatymo į stotį ir įteikimo gavėjui

74. Tik telefonogramų ir radijogramų į stotį pristatymo laikas nurodomas prieraše.

75. Jei siuntėjas nori, kad gavėjas žinotų telegramos surašymo laiką, tai jis šį laiką pažymi tekste.

Gavėjo adreso žymėjimas atskirai nuo teksto

76. Ryšių centro ar stoties viršininkas telegrafistas neprivalo iš teksto ieškoti adreso, kuriuo reikia siųsti telegramą.

Tam reikalui siuntėjas privalo padėti atskirai nuo teksto tokį pažymėjimą:

„Pasiųsti (kam) . . .“ (gaunančiosios stoties pavadinimas arba gavėjo adresas).

Siunčiant šifruotą tekstą, gavėjo adresas būtinas tais atvejais, kada stotis aptarnauja kelis abonentus, turinčius skirtingus šifrus, ir kada dešifruojama nevienoje vietoje.

Šitoks žymėjimas reikalingas, kad ir koks būtų telegramos tekstas: šifruotas ar nešifruotas, sava ar svetima kalba parašytas. Siunčiamųjų telegramų blanke tam reikalui paliekama atskira vieta, kurioje pats siuntėjas tatau pažymi.

Nurodymai adresatams

77. Ryšių centrui arba stočiai jų aptarnaujamoji vadovybė priskiria pasiuntinių, dviratininkų, motociklistų ir t. t.

Adresatas negali reikalauti iš stoties arba ryšių centro pristatyti jam telegramą savo žmonėmis.

Jeigu adresatas stotyje arba arti jos, jis privalo stengtis susipažinti su gautomis telegramomis iš užrašų žurnalo. Šiuo atveju telegrafistas telegramos iš užrašų žurnalo į gaunamųjų telegramų blanką gali nerašyti.

Dauginės telegramos

78. Iš dauginių telegramų siuntimo priešas gauna progos susekti tinklo santvarką, todėl jos tėsiončiamos tik būtiname reikale.

Nurodymai dėl telefono vartojimo

79. Telefonogramos paprastai vartojamos tada, kada siuntėjui atsakymo nereikia, jis nenumato reikalo kalbėtis arba būna toli nuo telefono stoties, todėl kalbėdamasis atsitrauktų nuo kitų pareigų.

Be to, telefonograma pranešant, lieka nuorašas.

Telefoniniai pasikalbėjimai

80. Norint gauti sujungimą su kuriuo nors abonentu, reikia iššaukti centrinę sukant induktoriaus rankeną ir klausyti, kol centrinė atsakys:

„Tokia ir tokia centrinė klauso“,
prašyti sujungti:

„Prašau duoti B“.

Jeigu pasikalbėjimai aprėžti arba kalbėti visai draudžiama, tada abonentai pasisako, kas kalba, pavyzdžiui:

„Kalba A“, „Prašau duoti B“.

81. Kai centrinės telefonistas praneša „užimta“, o abonentas turi skubiai kalbėti, tai jis reikalauja jį sujungti kai tik grandinė bus laisva, padeda mikrotelefoną ir laukia, nuo aparato nenueidamas.

Kai telefonistas praneša: „Šaukiu B“ ir kai centrinė pasako: „Prašau kalbėti“, abonentai pasisako, kas esą, ir pradeda kalbėtis.

Pavyzdžiui: „B klauso — Kalba A“.

82. Pabaigus kalbėti, padėti mikrotelefoną ir pasukti induktoriaus rankeną su pertraukomis du tris kartus, duodant centrinei žinią apie pasikalbėjimo pabaigą.

Be šito signalo kalbėtojai tebebūna sujungti, kol telefonistas įsijungia į jų grandinę pasiklausyti, o visi, kas nori pasinaudoti visa ar dalimi tos grandinės, turi laukti.

Pabaigus kalbėti su vienu abonentu, su kitu sujungti tegalima reikalauti tik praėjus vienai minutei po baigos signalo.

83. Jeigu besikalbant sujungimas nutraukiamas, reikia iššaukti centrinę.

Šiuo iššaukimu priverčiamas veikti baigos signalas, centrinės telefonistas pradeda klausyti ir po kelių sekundžių paklausia, į ką reikia atsakyti:

„Kalbame, mus nutraukė“.

84. Jei girdėti grandinėje braškant arba girdėti silpnai, nereikia skubintis siųsti signalų iššaukiamaisiais prietaisais, nes galima išjungti tarpinę centrinę.

Tačiau visai negalint susikalbėti, duoti baigos signalą ir šaukti iš naujo.

85. Jei paklaustasis nesupranta kurio nors žodžio, perskaityti jį žodžiais iš vardinės lentelės, kuri privalo būti prie kiekvieno aparato (žr. 133 str.).

Nesuprantamam skaičiui išaiškinti daroma, kaip nurodyta 113 str.

TELEFONINIS RYŠYS

Bendrybės

86. Visi telefono įrengimai, įtaisomi tam tikros korespondencijos reikalams ir priklausą vieno techninio viršininko, vadinasi telefono tinklas.

Pavyzdžiai:

pulko telefono tinklas,
artilėrijos grupės telefono tinklas,
divizijos telefono tinklas ir t.t.

87. Vietoj įrengiamas telefono aparatas kalbėtis ir telefonogramomis keistis vadinamas telefono stotimi.

88. Vietoj įrengiami vienas arba keli komutatoriai su kurių pagalba galima jungti bet kuri telefono stotis kalbėtis su bet kuria kita viena ar keliomis telefono stotimis, vadinama telefono centrine.

89. Telefono stotį arba centrinę tvarko ir prižiūri vienas telefonistų, kuris vadinamas stoties arba centrinės viršininku.

90. Telefonija naudojama:
tiesiogiai kalbėtis,
telefonogramomis keistis.

91. Kalbamasi iš telefono stočių ir iš centrinių. Pastarosiose gali būti tam reikalui įrengti, be tarnybinių, vadinamieji bendriniai telefono aparatai.

Kalbėtis iš komutatoriaus draudžiama.

92. Kalbėtis telefonais leidžiama tik kariškams ir jų įgaliotiems asmenims.

93. Telefonogramos priimamos arba siunčiamos tam reikalui paskirtų asmenų, kurie naudojasi atskirais vadinamaisiais tarnybiniais telefono aparatais.

Tarnybinius aparatus galima naudoti ir kaip bendrinius aparatus.

94. Kai centrinės mažai apkrautos, telefonogramas gali priimti ir siųsti budintysis telefonistas.

95. Prieš kalbą užmegzdami korespondentai turi susipažinti.

Šiam reikalui turi:

- 1) pakviestasis pasisakyti: „B klauso“,
- 2) klausėjas pradėti pasikalbėjimą pranešdamas: „Kalba A“.

96. Korespondento dėmesiui atkreipti ir įsitikinti jį gerai girdint, galima vartoti žodis „alio“.

Komutatorių vartojimas

S u j u n g i m a s

97. Jei pirmenybių eilė nenustatyta, komutatoriuje sujungiama šaukimo eilės tvarka.

98. Komutatoriaus telefonistai turi atsakinėti tik būtiniaisiais sakiniiais.

Pašaliniais reikalais kalbėti draudžiama.

99. Kada iššaukiamasis prietaisas pradeda veikti, budintysis telefonistas, įsijungęs savo mikrotelefono aparatą į atitinkamą grandinę, atsako:

„Tokia ir tokia centrinė klauso“.

Gali būti du atvejai.

1) Asmens A ir B (šaukėjas ir šaukiamasis) vienos centrinės abonentai. A pareiškia centrinei: „Prašau B“. Jeigu galima sujungti, centrinės telefonistas atsako: „Šaukiu B“ ir, iššaukęs B, abiem abonentam praneša: „Kalbėkit“.

— Jeigu sujungti negalima arba abonentas neatsako, centrinės telefonistas praneša šaukėjui: „B užimtas“ arba: „B neatsako“.

2) Asmens A ir B — įvairių centrinių abonentai:

a) Šaukėjas A pats šaukiasi B, kuris pasiekiamas per kelias X ir Y centrinės. Šaukėjas A bendrąja tvarka išsišaukia per tarpinę X centrinę reikiamą Y centrinę ir iš pastarosios reikalauja abonto B.

b) Jei centrinė neapkrauta, tai šaukėjas A gali pavesti centrinei X sujungti su abonentu B. X centrinės telefonistas, iššaukęs Y centrinę, praneša: „Prašau B“. Y centrinės telefonistas, iššaukęs B, praneša: „Kalbėkit“.

X centrinės telefonistas, pranešęs abonentui B: „Kalbėkit su A“, sujungia su A, pranešdamas jiems: „Kalbėkit“.

P a s t a b a. Abonentas A, padėjęs mikrotelefoną, laukia sujungimo su B. nuo aparato neatsitolindamas.

100. Sujungęs abonentus A ir B, telefonistas kelias sekundes paklauso, įsitikinti abonentus A ir B pradėjus kalbėti.

S u j u n g i m o p a b a i g a

101. Abonentai išjungiami, kada jie duoda baigos signalą, pasukdami induktoriaus rankeną du tris kartus su pertraukomis.

Pradėjus veikti baigos signalui, telefonistas įsijungia kelioms sekundėms pasiklausyti ir, negirdėdamas kalbant, paklausia:

„Tokia ir tokia centrinė. Ar kalbat?“

Po to, palaukęs kelias sekundes, sako:

„Nekalbat, išjungiu“ ir kalbėjusius abonentus po kelių sekundžių išjungia.

102. Pabaigus kalbėti su vienu abonentu, su kitu abonentu galima reikalauti sujungti po vienos minutės po baigos signalo.

103. Jei baigos signalas neveikia po pasikalbėjimams nustatyto laiko (pav. — 3 min.) arba nuo sujungimo pradžios pračina tiek laiko, jog galima spėti abonentus pamiršus duoti baigos signalą, centrinės telefonistas įsijungia savo aparatą sujungtųjų abonentų pasikalbėjimo pasiklaudyti. Išgirdęs tebesikalbant, jis išsijungia.

Jei kalbantis negirdėt, tai jis elgiasi kaip nurodyta 101 str.

P i r m e n y b ė

104. Kada sujungimo reikalautojas turi pirmenybių, tai jis turi būti patenkinamas prieš pirmesnius prašytojus.

Pasikalbėjimai nepertraukiami, išskiriant atvejus, kada šaukėjas įsako ir, pasisakydamas, kas esąs, pasiima atsakomybę už pasikalbėjimo pertraukimą. Tuomet telefonistas, prieš nutraukdamas sujungtųjų abonentų pasikalbėjimą, jiems praneša:

„Išjungiu to ir to įsakymu“.

Telefonogramų siuntimas ir priėmimas

S i u n t i m a s

105. Gavęs patikrintą pagal str. 31—33 ir 36 telefonogramą, telefonistas perskaito tekstą, kad suprastų jo turinį (jeigu tai lietuviškai ir nešifruota), suskaito žodžius ir surašo prierasą.

106. Prierasė būna:

1. Priimančios stoties šaukinys arba pavadinimas ir siunčiančiosios stoties šaukinys, atskirti žodeliu „iš“.

Pavyzdžiui: CD iš AB.

Kada stotis CD nėra priimančioji stotis, bet tarpinė, kuri turi perduoti telefonogramą stočiai GH, prierasas prasideda šitaip: CD iš AB ii GH.

Jei per tarpinę stotį CD reikia perduoti dauginę telefonogramą stotims GH, JK ir IM, tai prierasas bus: CD iš AB ii GH, ii JK, ii IM.

Jei dauginę telefonogramą turi gauti pati CD ir, be to, perduoti stotims GH, JK, IM, tuomet prierasas bus: CD iš AB ii CD, ii GH, ii JK, ii IM.

Perduodama priimtą iš AB telefonogramą, tarpinė stotis CD deda tokį prierasą: GH iš CD iš AB.

2. Skaičius žodžių, prieš kurį dedamas skiriamasis ženklas (=) ir po skaičiaus rašoma raidė Ž.

Telefonogramų žodžiai skaičiuojami tik ypatingais atvejais, pavyzdžiui, kada jos paduodamos šifruotos ir t.t.

3. Laikas telefonogramos pristatymo į stotį siųsti. Laiką telefonogramos pristatymo į stotį pažymi stoties viršininkas.

Laikas užrašomas keturženkliu skaitmenimi: pirmieji du skaitmens reiškia valandas, antrieji du — minutes. Po laiko skaitmens dedamas skyrybos ženklas (=).

Pavyzdžiui:

15 val. 45 min. rašoma	1545
7 „ 5 „ „	0705
9 „ — „ „	0900

107. Priedašų pavyzdžiai:

CD iš AB = 12 Ž 1545 =

Jonui iš Petro = 0705 =

Kada telefonograma tarpinė:

CD iš AB ii GH = 1810 =

GH iš CD iš AB = 1810 =

Tarpinė CD stotis telefonogramoj žymi laiką tą patį, kaip ir siunčiančioji stotis CD, t. y. 1810.

Data, t. y. diena ir mėnuo telefonogramoj nežymimi, jei siunčiama tą pačią dieną. Priimančios stoties telegrafistas atžymi ją telefonogramoj.

108. Jei telefonogramos negalima pasiųsti tą dieną, kada ji pristatyta į stotį, arba jei gali kilti abejonių dėl datos, tai data pažymima dviem skaitmenimis po laiko pažymėjimo.

Pavyzdžiui, priedašas telefonogramos, gautos stoty 9 d. 18 val. 10 min. ir perduotos 10 d., bus:

CD iš AB = 12 Ž 1810 = 09 =

109. Priedašas telefonogramos registracinis numeris nerašomas.

110. Telefonogramos atskiriamos jų numeriais, o prireikus, žodžių skaičiumi ir pažymėjimu laiko pristatymo į stotį.

111. Patikrinęs pagal 105 str. ir padėjęs atitinkamus pažymėjimus, telefonistas reikalauja per centrinę reikalingą stotį CD.

Sujungtas su CD, siunčiančios stoties telefonistas praneša savo šaukinį arba pavadinimą:

„Kalba AB, priimkit telefonogramą“.

Primančiosios stoties CD telefonistas atsako:

„CD klauso, prašau duoti“.

Stoties AB telefonistas, gavęs atsakymą „prašau duoti“, tuojau pradeda siųsti telefonogramą.

Jis perskaito telefonogramos rūšį, skubą, numerį, priedašą, adresatą ir tekstą.

Skaityti reikia iš lėto ir aiškiai, kad priimančiosios stoties CD telefonistas neskubėdamas galėtų padiktuotąjį užrašyti.

Kada tekstas nešifruotas, tai diktuojamieji sakiniai taip suskaldomi į dalis, kad kiekviena dalis turėtų tam tikrą prasmę ir atitinkamą intonaciją.

Priimančiosios stoties telefonistas kiekvieną sakinio dalį baigęs rašyti pakartoja.

112. Jei kuris pavadinimas ar žodis sunkiai ištariamas arba gali būti sumaišytas su kitu žodžiu, tai telefonistas ištaria visą žodį, o paskui diktuoja atskiromis raidėmis. Priimančiosios stoties telefonistas žodį kartoja tokiu pat būdu.

Atskiromis raidėmis siųsti prie kiekvieno aparato yra 133 str. pavyzdžio vardų lentelė.

Pavyzdys: Norint perduoti žodį „šalmas“, sakoma: Šarūnas, Agota, Leonas, Mykolas, Agota, Simonas.

Priimančiosios stoties telefonistas, pakartodamas vardus, užrašo tik pirmąsias vardų raides, iš kurių išeina žodis „šalmas“.

113. Kad skaitmens aiškiai tartųsi, galima siųsti šitaip:

Šeši — kaip 2 kartu po 3,
dešimts — kaip 2 kartu po 5,
septyni — kaip keturi ir trys,
šešiolika — du kartu po aštuonis.

114. Baigęs telefonogramą siųsti, siunčiančiosios stoties telefonistas praneša „baigta“, klauso ir laukia patikrinimo.

Toliau elgiasi kaip nurodyta 123 ir 124 str.

—
D a u g i n i ų t e l e f o n o g r a m ų
s i u n t i m a s

115. Stoties viršininkas elgiasi, kaip nurodyta 37 str.

Dauginę telefonogramą siunčiant, telefonistas gauna iš stoties viršininko jos teksto originalą arba vieną nuorašą, kuriame deda atitinkamų priimančiųjų stočių prierašus.

Ši telefonograma siunčiama iš eilės kiekvienam adresatui, kaip ir paprastoji.

Siunčiamųjų telefonogramų blanke prieš kiekvieną prierašą žymimas laikas, kada tai stočiai telefonograma perduota. Kiekvienai stočiai perduota telefonograma registruojama užrašų žurnale, kaip atskira telefonograma.

116. Per gerai įrengtas linijas dauginę telefonogramą galima siųsti iškart visoms stotims, pav., stotims B. C. D. ir E.

Siunčiančiosios stoties telefonistas, išsišaukęs kurią nors stotį, praneša: „Stotis A, prašau laukti, dauginę telefonogramą“.

Išsišaukęs visas reikalingas stotis, siunčiančiosios stoties telefonistas praneša: „Stotys B, C, D ir E, priimkit telefonogramą“.

Priimančiosios stotys iš eilės atsako: „B klauso, prašau duoti“, „C klauso, prašau duoti“ ir t.t.

Siunčiant, sakinio dalis pakartoja tik viena kuri priimančiųjų stočių, kurią paskiria savo nuožiūra siunčias telefonogramą telefonistas pagal tai, iš kurios stoties geriausiai girdėt.

Jei kuri stotis kurio nors žodžio nesupranta, ji tuoju praneša: „B stotis po žodžio... ne-

suprato“. Siunčiamoji stotis kartoja sakinio dalį.

117. Perdavęs visą telefonogramą, siunčiančiosios stoties telefonistas paskiria vieną kurią priimančiąją stotį telefonogramai perskaityti. Po perskaitymo siunčiančiosios stoties telefonistas iš eilės klausia kiekvieną priimančiąją stotį:

„Ar B suprato“?

Pastaroji atsako: „B suprato“.

„Ar C suprato“?

C stotis atsako: „C suprato“ ir t.t.

Pranešus paskutinei stočiai, kad ji supratusi, siunčiančiosios stoties telefonistas praneša „baigta“ ir priimančiųjų stočių telefonistas duoda baigos signalus.

118. Kada dvi ar kelios stotys aptarnaujamos tos pačios tarpinės stoties, tai siunčiamosios stoties telefonistas gali nereikalauti sujungti su kiekviena stotimi, bet perduoti telefonogramą tarpinei stočiai.

Šiuo atveju prierašas rašomas pagal 106 str 1 p. ir tarpinės stoties viršininkas su telefonograma elgiasi kaip ir su paprasta daugine.

119. Kada telefonistas turi perduoti telefonogramą kelioms tarpinėms stotims, tai pirmiau perduodama tai stočiai, kuri aptarnauja daugiau abonentų.

120. Baigęs siųsti telefonogramą, telefonistas siunčiamųjų telefonogramų blanke deda pažymėjimus pagal 36 str.

Be to, užrašų žurnale įrašo laiką telefonogramos pristatymo į stotį ir jos siuntimo pradžios ir pabaigos laiką.

P r i ė m i m a s

121. Sudarius sujungimą tarp priimančios CD ir siunčiančios AB stočių ir pastarosios stoties telefonistui pranešus:

„Kalba AB, priimkit telefonogramą“, priimančios stoties CD telefonistas atsako:

„CD klauso, prašau duoti“.

Jei priimančios stoties telefonistas iš savo pusės turi telefonogramą siųsti, tuomet jis atsako:

„CD klauso, prašau duoti. Vėliau mano eilė“.

122. Priimančios stoties telefonistas telefonogramą rašo atitinkamose gaunamųjų telefonogramų blanko vietose, diktuojamus žodžius rašydamas kartoja.

Jei jis nesupranta sakinio arba žodžio, tai nutraukia perdavimą sakydamas:

„Po žodžio nesupratau“.

Siunčiančios stoties telefonistas kartoja žodžiais arba raidėmis nesuprastą sakinį arba žodį.

T i k r i n i m a s

123. Po perdavimo telefonogramos tikrinamos. Priimančios stoties telefonistas, suskaitęs žodžius (jei žodžių skaičius duodamas), telefo-

nogramą perskaito tokia pat tvarka, kaip ją priėmė.

Telefonogramos tekstą jis skaito iš lėto ir aiškiai. Siunčiančios stoties telefonistas seka tekstą originale ir jeigu pastebi praleidimą arba klaidą, pertraukia pranešdamas:

„Klaida“, ir pataiso.

Kada tekstas visai patikrintas, siunčiančios stoties telefonistas, jei reikia, sako:

„Teisingai, priimkit kitą telefonogramą“ arba:

„Teisingai, duokit savo telefonogramą“, jei buvo reikalauta savo eilės.

Jei siųsti nebeturi ko, tai praneša::

„Teisingai, baigta“.

Abu telefonistai pasakę „baigta“, duoda baigos signalą.

124. Priėmęs telefonogramą, telefonistas deda pažymėjimus gaunamųjų telegramų blanke pagal 58 str.

Be to, užrašų žurnale pažymi laiką telefonogramos pristatymo į siunčiančiąją stotį ir laiką priėmimo iš jos.

Pertraukimas siunčiant

125. Jei perduodant sujungimas nutraukiamas, reikia vėl iššaukti centrinę stotį.

Kada centrinės telefonistas užklauso: „Ar kalbat“, reikia jam tuojau pranešti:

„Kalbam, mus išjungė“.

126. Jei telefone girdėt pašaliniai garsai arba girdėt silpnai, tai induktoriaus nesukti, nes tarpinės stotys, palaikiusios tai baigos ženklų, gali išsijungti.

Zirzeklinis siuntimas

127. Jei kalba labai silpnai girdėt, telefonograma galima perduoti zirzeklio svirtimi.

Priimančioji stotis šaukiama šaukiamuoju signalu \overline{NK} , iki atsakys: $\overline{NK BR}$.

Jei gali būti abejonių, tada siunčiančioji stotis \overline{AB} šaukia, įterpdama stočių šaukinius:

$\overline{NK CD}$ iš \overline{AB}

Priimančioji stotis atsako:

$\overline{NK CD BR}$

Sužinojus, kad priimančioji stotis atsiliepė, siunčiama $\overline{NK PO}$ (PT arba PM) ir priimančioji stotis atsako:

$\overline{NK BR}$

Po to pradedama siųsti.

128. Telefonograma duodama tokia tvarka:

šaukimas \overline{NK} ,
numeris, žodžių skaičius, ž, laikas,
adresatas,

\overline{BT}

tekstas \overline{BT}

\overline{AR} , jei siunčiančioji stotis neturi daugiau ko siųsti.

\overline{PO} , \overline{PT} arba \overline{PM} , jei siunčiančioji stotis dar turi telegramų siųsti.

129. Gavimas pakvituojamas signalu \overline{SN} , po kurio eina \overline{AR} , \overline{BR} , PO, PT arba PM.

130. Jei siunčiančioji stotis reikalauja pilno arba dalinio patikrinimo, tai elgiamasi kaip nurodyta 238 ir 239 str.

Telefonistų parinkimas ir mokymas

131. Telefonistas privalo turėti aiškia ir be trūkumų tarėną, mokėti pakankamai ryškiai rašyti ir gerai girdėti.

132. Telefonistai turi būti išmokyti:

aiškiai tarti raides ir skiemenis, balsiai kalbėti, jeigu to reikia dėl aparato būvio ir linijos, tačiau nešaukti, nes nuo šauksmo balsas iškraipomas, skaldyti siunčiamų telefonogramų sakinius dalimis, kuriose būtų suvokiama prasmė, atmintinai naudoti vardų lentelę ir Morzės raidyną, susivokti taktinėj dalių sudėtyj, vartoti ryšių priemonių naudojimo taisykles, gerai naudoti reikalingus kodus ir sutrumpinimus.

Gerai dalimis suskirstytos telefonogramos pavyzdys: Ryšių taisyklių / turi būti griežtai laikomasi, / norint sklandžiai siųsti, / pranešimams apsaugoti / nuo įvairių priešo pasiklausomųjų priemonių / ir kad būtų saugumas. / Jų laikomasi / visais atvejais / be jokių išimčių ir nukrypimų.

Blogai dalimis suskirstytos telefonogramos pavyzdys: Ryšių taisyklių turi / būti griežtai laikomasi, norint / sklandžiai siųsti, pranešimams / apsaugoti nuo / įvairių priešo pasiklausomųjų / priemonių ir kad / būtų saugumas. / Jų laikomasi visais / atvejais be jokių / išimčių ir nukrypimų.

133. Vardų lentelė:

A — gota	L — eonas
B — arbora	M — ykolas
C — ecilija	N — astė
Č — eslovas	O — na
D — arata	P — etras
E — rdvilas	R — ožė
F — elixsas	S — imonas
G — ražina	Š — arūnas
H — umbertas	T — omas
I — gnas	U — ršulė
Y — lutė	V — incas
J — okūbas	Z — uzana
K — azys	Ž — ibuolė.

Ši lentelė privalo būti pritvirtinta prie telefono aparato.

Registracija telefonų centrinėse

134. Aptarnaujant centrinę telefonistą, rašo užrašų žurnalą, kuriame registruojami tik pirmenybių reikalavimai ir pasikalbėjimų nutraukimo.

kimai. Kitoki sujungimai ir pasikalbėjimai registruojami tada, jei jie uždrausti arba aprėžti.

Centrinėje turi būti iškabintas viršininkų pirmenybių sąrašas.

Stoties viršininkas praneša savo viršininkui apie tuos pareikalautus pirmenybių sujungimus, kurie neįeina į pirmenybių sąrašą.

135. Prie kiekvieno tarnybinio telefono aparato vedamas užrašų žurnalas.

Telefonų tinklo skema

136. Tinklo skema arba jo ištrauka turi būti kiekvienoje stotyje ir centrinėje. Tinklo skema privalo nuolat atvaizduoti stočiai reikalingas grandines ir abonentus.

Tinklo stotys skemoj žymimos šaukiniais arba pavadinimais.

Kad skemos būtų patogios naudotis, prie šaukinių reikia įrašyti stočių bei viršininkų tikruosius pavadinimus.

RADIJO RYŠYS.

Bendrybės

137. Radijo stotimi vadiname įrengimą, su kuriuo žinios siunčiamos bei priimamos elektromagnetinėmis bangomis.

138. Radijo stotys paprastai jungiamos į radijo tinklą. Radijo tinklu vadinamos kelios stotys (paprastai ne daugiau kaip 5), dirbančios viena banga. Norint išvengti kliudymų, kiekviename tinkle tegali dirbti vienu metu tik 1 siųstuvas.

139. Kiekvieno tinklo darbas tvarkomas karininko arba puskarininkio - radisto, kuris vadinasi tinklo viršininku. Juo paprastai būna kuris aukštesniojo vieneto radijo stoties viršininkas.

140. Kiekvienai stočiai skiriami darbinis ir nuolatinis šaukiniai, susidedą iš kelių raidžių arba skaitmenų, arba mišrūs.

Viena stotis gali turėti kelis keičiamus darbinis šaukinis.

Jei numatoma siųsti bendrojo turinio telegramos keliomis tinklo stotimis iš karto, tinklo viršininkas, be šaukinio, kiekvienai tinklo stočiai skiria eilinį numerį.

Eiliniai numeriai stotims skirstomi nesiliekant numatomos kautynių tvarkos.

141. Darbo tvarka, bangos ir šaukiniai nustatomi ryšių įsakyme. Jie skelbiami radijo stotims per tinklo viršininkus arba per ryšių viršininkus tų dalių, kurių žinioj būna radijo stotis.

Visų stočių pareigūnams griežtai draudžiama savo nuožiūra keisti stočiai paskirtus duomenis, (bangas, šaukinius).

P a s t a b a. Vyriausioji stotis kontroliuoja stočių bangos ilgį tinkle ir, prireikus, jį suvienodina.

142. Jei nėra kitokių paliepiimų, tinklo tarnybai paprastai vadovauja stotis, kuri tinkle aptarnauja aukštesnį vienetą. Šita stotis vadinasi vyriausioji stotis, kitos — antrinės.

Viena antrinių stočių iš anksto paskiriama, prireikus, pakeisti vyriausiąją stotį.

143. Galimi du radijo tinklo darbo metodai: laisvasis ir vadovaujamas. Laisvuju darbo metodu bet kuri stotis, įsitikinusi, kad tinkle nedirbama, gali siųsti. Šis darbo būdas normalus.

Vartojant vadovaujamąjį metodą, kas nori susirišti, turi iš anksto gauti vyriausiosios stoties sutikimą. Šis darbo metodas vartojamas tik ypatingais atvejais, kada vyriausioji stotis nori tinklą sutvarkyti.

Dirbant vadovaujamoju darbo metodu, priešas gali greičiau patirti vadovavimo organizaciją, todėl jis vengtinas.

144. Visos tinklo stotys paprastai klauso ir pradeda siųsti, kai būna visai prisirengusios.

Pabaigusios siųsti, tuojau pradeda priiminėti. Kada stotis nori siųsti, ji privalo palaukti, iki kitų stočių darbas tinkle bus baigtas.

Įeinant į tinklą, jei jame tylu, reikia įsitikinti, ar jis tikrai neužimtas. Tam reikalui tenka klausyti bent 2 minutes. Visos stotys, kurios turi pertraukti siuntimą, jei pertrauka užtrunka ilgiau kaip 2 min., negali atnaujinti siuntimo nepasiklausiusios.

Siuntimas turi būti kuo trumpiausias. Radistai, siųsdami tarnybines radijogramas, turi vartoti tik reikalingiausius tarnybinius signalus bei sutrumpinimus, vengti nereikalingų iššaukinėjimų ir klausinėjimų, siųstuvą reguliuoti ir bandyti greit ir su sumažinta energija.

Prieš šaukiant kitą stotį, nevartoti derinimo ženklų.

145. Vyriausioji stotis seka tinklo naudojimą. Kad priešas nesuvoktų tinklo sudėties, vyriausiajai stočiai draudžiama vartoti stočių šaukinius, kada vartojamas dauginis šaukimas.

Tinklas turi būti naudojamas žemiau nustatytomis taisyklėmis, sutrumpinimais bei signalais. Bet kaip nukrypti, iš ko priešas galėtų sėkmingai sekti mūsų stotis, turi būti griežtai draudžiama.

146. Sutrumpinimai ir sąlyginiai signalai.

- NK šaukimas,
- K kvietimas atsiliepti,
- BR prašau duoti,
- AR telegramos baigos ženklas,
- SN supratau,

<u>AS</u>	laukite,
<u>AS</u> 5	laukite 5 min.,
<u>AS</u> 1315	laukit iki 1315,
<u>BT</u>	skiriamasis ženklas,
<u>EEEE</u>	klaida (ne mažiau kaip 7 taškai, perduoti greitu tempu),
DL	duokit lėčiau,
SZ	skirti ženklus,
VS	(šaukinys) visiems,
KS	kaip sekasi priiminėti,
LT	laisvas tinklas (signalas, siunčiamas vyriausios stoties, tvarkyti tinklui).
VT	vadovaujamas tinklas (signalas, siunčiamas vyriausios stoties, tvarkyti tinklui).
GK	gali kalbėti (signalas siunčiamas vyr. stot. antrinei stočiai).
PO	priimkit oficialinę telegramą,
PT	priimkit tarnybines telegramas,
PM	priimkit mokomąją telegramą,
P2O	priimkit 2 oficialines telegramas,
POS	priimkit skubią oficialinę telegramą,

PTS	priimkit skubią tarnybines telegramą,
PTLS	priimkit labai skubią tarnybines telegramą,
nulis (-----)	neturiu nieko siūsti,
PEI	laikykitės eilės,
<u>UD</u> (?)	ar tikrai,
PKT	pakartokit,
MK	man kliudo,
KR	kartoju,
PS	priėmimas silpnas, įskaitomas,
PSP	priėmimas silpnas, padidink energiją,
GR	priėmimas geras,
SE	priėmimas stiprus, sumažink energiją
<u>SK</u>	visai baigta,
PIT	pasitrauksiu iš tinklo neribotam laikui (dėl kliūties, perėjimo į kitą tinklą, susikrovimo vietos pakeitimo ir t.t.),
PIT 25	pasitrauksiu iš tinklo 25 minutėms,
PIT 1400	pasitrauksiu iš tinklo iki 14,00 val.,
GRT	grįžau į tinklą,
NEG X	negirdžiu stoties X, gal girdite jūs,
NEG X 1530	negirdžiu stoties X nuo 15,30 val., gal girdite jūs.
GEG X	gerai girdžiu X stotį,

SB 5	sumažink bangą 5 metrais,
PB 10	padidink bangą 10 metrais,
PAB	pereik atsarginėn bangon,
PDB	pereik darbo bangon,
TLF	pereik telefonijon,
TLG	pereik telegrafijon,
VPP	vėl pradėdu siųsti,
DA2	2-ji dalis,
RK	reikalauju kvito,
ŠRE	šaukit reguliuosiu,
ii	skiriamasis ženklas tarp šifro grupių ar žodžių

Radijogramų siuntimas ir priėmimas

147. Radijogramos iki 40 žodžių arba grupių duodamos ištisai. Ilgesnės radijogramos skirstomos po maždaug 40 žodžių ar grupių kiekviena.

Radijogramos tikrinamos pagal 31—33 str.

148. Radijogramos prieraše būna: priimančios ir siunčiančios stočių šaukiniai, atskiriami žodeliu „iš“.

Pavyzdys: CD iš AB

Kada stotis CD — tarpinė, kuri turi pasiųsti radiogramą stočiai GH, prierašas bus toks:

CD iš AB ii GH.
telegramos numeris, prieš kurį rašomas skiriamasis ženklas,
skaičius žodžių, prieš kurį rašoma raidė „r“.

laikas pristatymo į stotį, prieš kurį rašoma raidė „r“.

Po laiko rašomas skiriamasis ženklas (=).
Pavyzdžiai: CD iš AB = Nr. 83 r 35 r 1735 =

CD iš AB ii GH = Nr. 83 r 35 r
1735 =

GH iš CD iš AB = Nr. 83 r 35 r
1735 =

149. Jei radijogramos kelios dalys, tuomet kiekvienos dalies prieraše nurodomas ir radijogramos dalies numeris.

Pavyzdys: CD iš AB = DA2 r 16 =

150. Surašęs prierašą, siunčiančiosios stoties radistas turi įsitikinti, kad priimančioji stotis prisirengusi priimti, todėl iššaukia.

Iššaukimo tvarka tokia:

šaukimas \overline{NK} ,

priimančios stoties šaukinys du kartus CD
CD,

žodelis „iš“,

siunčiančios stoties šaukinys du kartus AB
AB,

skiriamasis ženklas (=),

PO, PT, PM pagal reikalą,

kvietimas atsiliepti K.

Pavyzdys: \overline{NK} CD CD iš AB AB = PO K
Priimančioji stotis CD, sutikdama priimti,
atsako:

\overline{NK} AB AB iš CD CD = \overline{BR} K.

Siunčiančioji stotis negali pradėti siųsti radijogramos, jei negavo signalo \overline{BR} .

151. Jei per 2 minutes iš priimančios stoties negaunama atsakymo, iššaukimas kartojamas ta pačia tvarka. Neatsakant priimančiai stotiai į antrą šaukimą, po 3 min. šaukimas kartojamas trečią kartą su padidinta energija.

Kai po trečio šaukimo priimančioji stotis neatsako, radistas:

- tikrina savo siųstuvą ir imtuvą,
- praneša stoties ar ryšių centro viršiniui apie susidariusią padėtį,
- atidžiai seka priimančiąją stotį.

Po trijų šaukimų galima radijogramą siųsti ir negavus sutikimo \overline{BR} iš priimančios stoties, pažymint tatau telegramos blanke. Tačiau radijograma laikoma neperduota, jei priimančioji stotis nepakvitavo.

152. Iššaukus priimančiąją stotį CD, radijograma duodama tokia tvarka:

šaukimas \overline{NK}

prierašas su numeriu: CD iš AB = Nr. 12
r 17 r 1850 =

adresas (jei yra),

skiriamasis ženklas (=),

tekstas,

skiriamasis ženklas (=),

\overline{AR} K, jei neturima daugiau radijogramų arba \overline{AR} PO (pagal reikalą) K, jei dar turima radijogramą siųsti.

Pavyzdžiai: a) \overline{NK}

CD iš AB = Nr. 12 r 17 r

1850 =

MO3 (adresas) =

tekstas =

\overline{AR} K

b) \overline{NK}

4C iš 2B =

Nr 25 r 10 r 0915 =

tekstas =

\overline{AR} POS K

153. Jei yra reikalo radijogramą pakartoti, tai po teksto duodama:
skiriamasis ženklas 2 kartus ==
viskas kartojama, pradedant numeriu,
baigiama kaip 152 str.

Radijogramos pakvitavimas

154. Kada siunčiančioji stotis baigia siųsti, priimančios stoties telegrafistas greit patikrina:

ar tvarkoje tekstas,

ar nurodytas prieraše žodžių skaičius sutinka su žodžių arba grupių skaičiumi tekste.

Paskui jis pakvituoja priėmimą.

155. Gali būti tokie radijogramos pakvitavimo atvejai:

1) Priimtoji radijogramoj nepastebėta klaidų.

Priimančioji stotis radijogramą taip pakvituoja:

a) $\overline{NK} AB$ iš $CD =$
Nr 12 r 17 $\overline{SN} \overline{SN} K$

Jei priimančioji stotis pati turi siųsti radijogramą, tai ji, pakvitavus, po signalo \overline{SN} , duoda: PO (arba PT PM POS) K.

b) $\overline{NK} 2B$ iš $4C =$
Nr. 25 r 10 $\overline{SN} \overline{SN} \overline{BR} K$ — jei siunčiančioji stotis siūlo radijogramą.

2) Priimtoje radijogramoje pastebėta klaidų.

a) pirmas atvejis.

Suskaitytas žodžių arba grupių skaičius nesutinka su priedaše nurodytu skaičiumi. Pavyzdžiui, priedaše nurodyta 17, o suskaityta priimtų žodžių tik 16.

Priimančios stoties radistas siunčia:

$\overline{NK} AB$ iš $CD =$
r 16 $\overline{UD} K$

Jei siunčiančiosios stoties AB radistas įsitikina, kad priedaše žodžių skaičius nurodytas teisingai, jis siunčia:

$\overline{NK} CD$ iš $AB =$
r 17 = kartoja tekstą ir baigia kaip 152 str.

Priimančios stoties radistas papildo tekstą ir pakvituoja priėmimą.

Jei siunčiančios stoties radistas pastebėjo, kad jis nurodė priedaše neteisingai žodžių skaičių, jis siunčia:

$\overline{NK} CD$ iš $AB =$
r 16 r 16 K

Gavęs tokį pranešimą, priimančios stoties radistas pakvituoja priėmimą.

b) antras atvejis.

Priimtoje radijogramoje pastebėta klaidingų grupių bei žodžių.

Priimančios stoties radistas sunumeruoja teksto žodžius arba grupes ir sprendžia, kuri grupė praleista arba kuri grupė klaidinga.

Pavyzdžiui, radęs, kad 6, 7 ir 10 grupėse yra klaidų, jis siunčia:

$\overline{NK} AB$ iš $CD =$
 $\overline{UD} 6$ ii 7 ii 10 ii
 $\overline{UD} K$

Siunčiančioji stotis atitaiso:

$\overline{NK} CD$ iš $AB = KR 6$ ii 7 ii 10 ii =
kartoja šias grupes = K

Gavęs atitaisymus, priimančios stoties radistas pakvituoja visos radijogramos priėmimą.

c) trečias atvejis.

Priimtoj radijogramoj pastebėta daug praleidimų bei klaidų, kurių atitaisyti negalima arba per sunku.

Priimančios stoties telegrafistas prašo pakartoti visą radijogramą:

$\overline{NK} AB$ iš $CD = PKT PKT K$

Siunčiančioji stotis kartoja visą radijogramą iš naujo.

156. Jei radijograma siunčiama dalimis, tai po radijogramos priedašo žymimas dalies Nr ir siunčiama šiuo pavyzdžiu:

\overline{NK} CD iš AB = Nr. 23 r 65 r 1820 =
 DA1 r 35 = pirmosios dalies tekstas = K
 Priimančioji stotis, priėmusi pirmąją dalį,
 pakvituoja:

\overline{NK} AB iš CD = DA1 r 35 \overline{SN} \overline{SN} \overline{BR} K

Gavus pakvitavimą, siunčiančioji stotis duoda antrąją (paskutinę) dalį:

\overline{NK} CD iš AB = DA2 r 30 = 2-os dalies
 tekstas = \overline{AR} K

Priimančios stoties radistas pakvituoja visos radijogramos priėmimą bendra tvarka.

157. Siunčiančioji stotis, gavus pakvitavimą, atsako:

a) jei daugiau radijogramų neturi —

\overline{NK} CD iš AB = \overline{SN} \overline{SN} \overline{SK}

b) jei dar turi radijogramų —

\overline{NK} CD iš AB = \overline{SN} \overline{SN} = ir toliau siunčia naują radijogramą bendra tvarka.

Priimančioji stotis ryšio baigimui patvirtinti duoda:

\overline{NK} AB iš CD = \overline{SK}

Dauginės radijogramos

158. Prireikus, radijogramas galima siųsti vienu metu visiems. Tokios radijogramos vadinasi dauginės.

Dauginės radijogramos normaliai duodamos tik savo tinklo stotims.

159. Stotims, kurios pasiekiamos per kitą stotį, ir stotims, kurios laikinai dauginės radijogramos siuntimo laiku išeina iš tinklo, radijograma duodama atskirai.

160. Dauginės radijogramos dalimis neskaldomos. Jos siunčiamos ištisos, iš lėto ir su padidinta energija.

161. Priimančiųjų stočių šaukiniai dauginių radijogramų prierašuose keičiami jų eilinais numeriais.

162. Turėdama siųsti dauginę radijogramą vieno tinklo eilinių numerių 2, 4, 6, 7, 8 stotims, siunčiančioji stotis šaukia ir, nelaukdama atsakymo, siunčia radijogramą šitaip:

\overline{NK} VS VS iš AB AB =

Nr. 62 r 18 r 1215 =

tekstas = =, kartoja radijogramą, pradėdant numeriu, ir baigia:

= \overline{AR} K

163. Iššauktosios stotys pakvituoja priėmimą arba prašo pakartoti jų didėjančiųjų numerių eilę; siunčiančioji stotis laukia, iki atsakys paskutinioji stotis; jei kuri stotis nepradėjo atsakyti savo eile per 2 minutes, tuomet eilė pereina kitai stočiai.

164. Kada paskutinioji stotis atsakė arba praėjo 2 min. nuo priešpaskutiniosios stoties atsakymo ir paskutinioji stotis atsakyti nepradėjo, tuomet siunčiančioji stotis kartoja radijogramą su prierašu, kuriame VS vietoje nurodomi eilės tvarka numeriai stočių, kurios neat-sako arba reikalauja pakartoti. Šios stotys kvituoja priėmimą eiline savo numerių tvarka.

165. Dauginė radijograma kvituojama šitaip: Išgirdusi ženklus $\overline{AR} K$, mažiausiojo numerio priimančioji stotis atsako: $\overline{NK} 2 2 2 \overline{SN}$. Taip pat atsako ir visos kitos stotys didėjančiųjų numerių eile.

166. Siunčiančioji stotis praneša radijogramos siuntėjui arba ryšių centrui apie nepriėmimą radijogramos neatsiliepusiųjų stočių ir užklausia dėl tolesnio joms siuntimo.

167. Dauginių radijogramų siuntimas leistinas tik būtiname reikale, nes iš tokio siuntimo priešas gauna galimumo pasiklausomaisiais įrengimais nustatyti tinklo organizaciją.

168. Gavęs vadovybės nurodymų, ryšių viršininkas gali uždrausti siuntinėti daugines radijogramas, jei pareigūnų parengimas nėra tinkamas.

Tokiais atvejais dauginės radijogramos keičiamos kiekvienam adresatui atskirai siunčiamomis radijogramomis.

Skubios radijogramos

169. Skubios arba turinčios pirmenybių radijogramos siunčiamos 50—55 str. nustatyta tvarka.

Darbas vadovaujama me tinkle

170. Kilus tinkle ilgesnei netvarkai, kada kelios stotys pradeda kartu siųsti, vyriausioji stotis tuojau pasiima vadovavimą pasiūsdama:

$\overline{NK} VS VS$ iš $AB AB VT VT \overline{SK}$ (AB — vyriausiosios stoties šaukinys).

Nuo to momento antrinėms stotims be vyriausiosios stoties leidimo siuntinėti draudžiama, išskiriant priimtos radijogramos pakvitavimą.

Nutilus visoms stotims, vyriausioji stotis išsišaukia vieną norėjusių siųsti ir leidžia jai siųsti, duodama signalą GK :

$\overline{NK} CD CD$ iš $AB AB GK$

Jei po GK pasiuntimo kviesta siųsti stotis per 2 min. nepradeda šaukti, tai vyriausioji stotis šaukia sekančią norėjusią kalbėti stotį.

Antrinė stotis, perdavusi vieną radijogramą, negali pradėti siųsti kitos radijogramos, negavusi iš vyriausiosios stoties naujo leidimo nurodytu signalu GK .

171. Antrinė stotis, norėdama gauti leidimą radijogramai siųsti, kreipiasi į vyriausiąją stotį, nurodydama, kokią radijogramą ir kam nori siųsti.

P a v y z d y s:

$\overline{NK} AB AB$ iš $CD CD =$

$POS ii FG K$

kur FG — stoties šaukinys ir ii — skiriamasis ženklas.

172. Tiek valdomame tinkle, tiek ir laisvame, stotis, kuri per 2 minutes po kiekvieno iš kitos stoties jos kvietimo arba po vyriausiosios stoties leidimo nepradeda siųsti arba kuri siuntimą pertraukia ilgiau kaip 2 min., nustoja savo siuntimo eilės ir turi pradėti, metusi siuntimą, priiminėti.

Ji negali pradėti siųsti, negavusi naujo leidimo iš vyriausiosios stoties.

173. Vyriausioji stotis, reikalui praėjus, grąžina antrinėms stotims darbo laisvę, pranešdama:

\overline{NK} VS VS iš AB AB LT LT \overline{SK}

Nuo šio momento antrinės stotys dirba bendrosiomis laisvojo tinklo taisyklėmis.

Radijogramos perdavimas kito tinklo stočiai

174. Kai įsakoma radijogramą perduoti kito tinklo stočiai, siunčiančioji stotis AB praneša apie išėjimą iš savo tinklo šitaip:

\overline{NK} VS VS iš AB AB PIT PIT \overline{SK}

Paskui prisiderina prie bangos to tinklo, kuriame yra reikalinga korespondencijai stotis, ir dirba, kaip naujojo tinklo antrinė stotis.

Stotis AB siųsdama laikosi 150—152 str. taisyklių. Perdavusi radiogramą, vėl pereina į savo tinklo bangą ir pirmos sulauktos tylos metu apie grįžimą praneša šitaip:

\overline{NK} VS VS iš AB AB GRT GRT \overline{SK}

Vienpusinis siuntimas

175. Vienpusiniu radijogramos siuntimu vadiname tokį, po kurio, aplamai, nelaukiama atsakymo.

176. Vienpusiniai siuntimai naudojami:

- 1) siųsti bendrosioms žinioms, kurios svarbu visiems vadovybės organams, k. a.: laiko tikrinimas,

meteorologiniai duomens, propaganda, spaudos pranešimai ir t. t.

- 2) specialiems siuntimams, kai priimančioji stotis neturi teisės atsakyti (siųsti uždrausta), arba kai stotis perkeliama (būdi tik imtuvas), arba kai stotis turi tik imtuvą.

177. Bendrosios žinios siunčiamos nustatytomis valandomis. Vadovybė, norinti pasinaudoti siuntimu, privalo kiekvienam atvejui nurodyti būdą ir technines sąlygas (laiką, bangos ilgį ir t. t.).

178. Specialius dalykus siunčiančioji stotis kiek lėtesniu tempu siunčia šia tvarka:

šaukimo signalą,
 prierašą,
 tekstą,
 kartoja prierašą,
 kartoja tekstą,
 AR K

Priimančioji stotis stengiasi kuriuo nors būdu pakvitavimą perduoti.

Jei siunčiančioji stotis ilgokai jokio pakvitavimo nesulaukia, tai įsakymu radijograma pakartojama.

RADIJO TELEFONAS

179. Kiekvienas radijo telefono pasikalbėjimas pradedama žodžiu: „alio“, baigiamas žodžiais: „baigiu, klausau“, kada laukiama atsakymo, ir „visai baigta“, kada pasikalbėjimas pabaigtas.

180. Iš radijo telegrafijos į radijo telefoniją pereinama šitaip:

a) kai vyriausioji stotis nori kalbėti su antrine stotimi, ji šaukia telegrafu:

$\overline{NK} CD CD$ iš $AB AB = TLF TLF K$,
antrinė stotis atsako telegrafu:

$\overline{NK} AB AB$ iš $CD CD = \overline{SN} \overline{SN} TLF =$
ir pradeda telefonuoti (žr. 181 str.);

b) kai antrinė stotis nori kalbėti su vyriausiaja stotimi, ji šaukia telegrafu:

$\overline{NK} AB AB$ iš $CD CD = TLF? TLF? K$,
jei vyriausioji stotis telefoniją leidžia, ji atsako:

$\overline{NK} CD CD$ iš $AB AB = \overline{SN} \overline{SN} TLF =$
ir pradeda telefonuoti;

c) kai antrinė stotis CD nori kalbėti su kita antrine stotimi EF, ji atsiklausia vyriausiosios stoties leidimo šitaip:

$\overline{NK} AB AB$ iš $CD CD = TLF EF? TLF$
 $EF? K$,

vyriausioji stotis duoda leidimą:

$\overline{NK} CD CD$ iš $AB AB = \overline{SN} \overline{SN} TLF$
 $EF \overline{SK}$

arba uždraudžia telefoniją:

$\overline{NK} CD CD$ iš $AB AB = \overline{SN} \overline{SN} NE NE$
 \overline{SK} ;

d) kai tinkle telefonija iš anksto leista, kiekviena stotis, norėdama telefonuoti, elgiasi šitaip:

$\overline{NK} CD CD$ iš $EF EF = TLF TLF K$,
šaukiamoji stotis CD atsako:

$\overline{NK} EF EF$ iš $CD CD = \overline{SN} \overline{SN} TLF =$
ir telefonuoja (žr. 181 str.).

181. Stotis, pasirengusi telefonuoti, kalba šitaip: „Alio AB, alio AB, kalba CD, kalba CD, kaip mane girdit; Alio AB, kalba CD, kaip mane girdit, baigiu, klausau“.

182. Jei stotis išgirsta kitos stoties šaukimą su tinkama moduliacija, tai ji atsako šitaip:

„Alio CD, alio CD, kalba AB, kalba AB, jūs telefonija gera. Alio CD, kalba AB, jūsų telefonija gera, priimkit telegramą (ofic., tarn. ar mok.), baigiu, klausau“.

Jei ji telegramos neturi, tai po „jūsų telefonija gera“ atsako „visai baigta“.

183. Priimančioji stotis atsako: „alio AB, alio AB, kalba CD, kalba CD, jūsų telefonija gera, prašau duoti telegramą, baigiu klausau“. Jei telegrama iš stoties AB nebūna pasiūloma, stotis CD po „jūsų telefonija gera“, atsako: „visai baigta“; jei stotis CD pati siūlo telegramą, ji po „jūsų telefonija gera“ atsako: „priimkit telegramą (ofic., tarn. ar mok.), baigiu, klausau“.

Telegramų siuntimas ir priėmimas.

184. Kada stotis gavo iš kitos stoties pranešimą: „jūsų telefonija gera, prašau duoti telegramą“, telegrama perduodama tokia pat tvarka, kaip ir radijo telegrafijoje, tik skiriamieji ženklai ir sutrumpinimai ištariami žodžiu.

Pats telegramos tekstas diktuojama iš lėto ir aiškiai skiriant žodžius, sakinio dalys turi būti visai prasmingos ir aiškiai suprantamos.

Sunkiai ištariami tikriniai vardai, mažai vartojami žodžiai ir žodžiai, kurie lengva sumai-

šyti su kitais žodžiais, siunčiami kaip nurodyta 112 str.

Tekste pasitaiką skiriamieji ženklai ištariamų jų pavadinimu.

Sakiniai arba žodžiai pabraukiami, pranešant prieš pabraukiamąjį sakinį arba žodį „pabraukti“ ir baigus siųsti pabraukiamąjį sakinį arba žodį: „baigti pabraukimą“.

P a v y z d y s:

Siunčiama oficialinė telegrama, skubi, šifruota, paduota stočiai 8 val. 40 min., iš 22 žodžių arba grupių.

Siunčiančios stoties AB radistas, gavęs sutikimą iš priimančios stoties CD „prašau duoti telegramą“, duoda telegramą šitaip:

„Alio CD, alio CD, kalba AB, kalba AB, numeris keturi, žodžių skaičius: dvidešimt du, aštuonios valandos keturiasdešimt minučių, kam, (jei yra adresas),

telegrama šifruota,

tekstas, baigiu, klausau“.

185. Priimančioji stotis telegramos priėmimą kvituoja.

P a v y z d y s:

„Alio AB, alio AB, kalba CD, kalba CD, priėmiau, numeris keturi, žodžių skaičius dvidešimt du, priėmiau, numeris keturi, žodžių skaičius dvidešimt du, visai baigta“. Jei stotis pati turi siųsti telegramą, ji, pabaigus pakvitavimą, siūlo: „Priimkit telegramą (ofic., tarn. ar mok.) baigiu, klausau“.

186. Priimančiosios stoties telegrafistas, pastebėjęs telegramoj klaidų, prašo ją ištaisyti arba pakartoti pagal str. 154—157 ir 187; sutartiniai ženklai pakeičiami jų pavadinimais arba reikšmėmis.

187. Sutartiniais žodžiais ar raidėmis pakeistas telegramos tekstas perduodamas pranešant: „Telegrama kodu“.

Raidžių grupės ištariamos paraidžiui, o paskum kiekviena raidė pakeičiama vardu, kurio pirmutinė raidė yra perduodamoji raidė.

P a v y z d y s:

Tekstas: XSA, XPS, XUP (XSA — Mus šauda sava artilerija; XPS — puolimas sustabdytas; XUP — norime pulti toliau, kelkite ugnį pirmyn) duodama šitaip: „Telegrama kodu. XSA — yksas, Simonas, Agota; XPS — yksas, Petras, Simonas; XUP — yksas, Uršulė, Simonas“.

188. Šifruota telegrama perduodama pranešant: „Telegrama šifruota“. Jei šifras raidinis, tai telegrama duodama, kaip telegrama kodu.

P a v y z d y s: Šifruotas tekstas ACKD, JBCS, SMKD duodamas šitaip:

„Telegrama šifruota. ACKD — Agota, Cecilija, Kazys, Darata; IBCS — Ignas, Barbora, Cecilija, Simonas; SMKD — Simonas, Mykolas, Kazys, Darata“ ir t. t.

Kai šifras skaitmeninis, tai tekstas suskirstomas atskirais skaitmenimis ir kiekvienas skaitmuo duodamas jo pavadinimu. Skaitmenų grupės skiriamos žodeliu „tarpas“.

Pavyzdys: Šifruotas tekstas 47898, 84562, 56345 duodamas šitaip:

„Telegrama šifruota; keturi, septyni, aštuoni, devyni, aštuoni, tarpas; aštuoni, keturi, penki, šeši, du, tarpas; penki, šeši, trys, keturi, penki, tarpas“.

189. Telegramos teksto perdavimas kartojamas, pranešant „kartoju“; kartoti pradeda telegramos numeriu.

Tekste pasitaiką neaiškūs žodžiai, jei telegrama atviro teksto, kartojant, į atskiras raides neskaidomi ir vardinė lentelė nenaudojama. Šifruotas bei kodinis tekstai, kartojant, perduodami, kaip ir pirmu kartu.

190. Siunčiant daugines radijogramas, laikomasi radijo telegrafijai nustatytų taisyklių 158—168 str.

Perėjimas iš radijo telefonijos į radijo telegrafiją.

191. Visos radijogramos, kurių negalima pasiųsti radijo telefonu dėl kliudymų, siunčiamos radijo telegrafu.

192. Jei tinkle telefonija buvo leista ir įsakoma pereiti į telegrafiją dėl kliudymų ar kitų priežasčių, vyriausioji stotis telegrafu įsako:

$\overline{NK} \overline{VS} \overline{VS}$ iš $\overline{AB} \overline{AB} = \overline{TLG} \overline{TLG} \overline{SK}$ arba telefonu — Alio visiems, alio visiems, kalba AB, kalba AB, pereiti į telegrafiją, visai baigta.

Radijo telefono ryšys aviacijoje

193. Kai lėktuvai aprūpinti radijo telefoninėmis stotimis ir leista jomis naudotis, tai radijo telefonu naudojamosi 179—192 str. taisyklėmis.

Radijo ryšys su lėktuvais

194. Ryšiui su lėktuvais skiriama atskira žemės radijo stotis, kurios negali šaukti kitos žemės radijo stotys, jei to nenumatyta ryšių įsakyme. Dirbdamos su lėktuvu, svetimų tinklų radijo stotys elgiasi, kaip nurodyta 174 str.

Baigusi ryšį su lėktuvu, stotis sugrįžta į tinklą, kaip nurodyta 174 str.

Lėktuvai normaliai šaukia tik jiems nurodomas žemės radijo stotis.

195. Orinio tinklo šaukinius ir bangas paskirsto aviacijos dalinių viršininkai, neišeidami iš jiems paskiriamos bangų juostos, kurią paprastai nustato junginių ryšių viršininkai.

Paskirtus lėktuvams šaukinius ir bangas aviacijos dalinių viršininkai praneša tų dalių ryšių viršininkams, su kuriais lėktuvai turės bendradarbiauti.

196. Ryšio užmezgimas tarp žemės radijo stoties ir lėktuvo visuomet pradeda lėktuvo. Žemės radijo stotis atsako arba radijo siųstuvu, arba klodama marškas.

197. Duodamos iš lėktuvo arba iš žemės radijogramos sudaromos iš šifruoto teksto arba iš skaitmenų, sutrumpinimų ir nešifruotų žodžių.

Radijogramos tekstas šifruojamas tada, kai jos turiny yra bet kurių žinių apie savo kariuomenės dalis.

Nešifruotos radijogramos siunčiamos, kai žinios liečia priešą arba korektuojamas šaudymas.

198. Nešifruotos radijogramos sutrumpinimai, signalai ir skaitmenų grupės, reiškiančios žodį arba sakinį, atskiriamos sutrumpintu taško ženklų (... ii), pav.: „toliau eina koordinatės 976 385 — 22 ii 976385“.

Vienpusinis lėktuvo ryšys

199. Lėktuvas pranešinėja radijo siųstuvu, o jam iš žemės atsako marškomis ir sutartiniais ženklais.

200. Šaukiant ryšiui užmegsti, signalas \overline{NK} išleidžiamas. Susižinoma šitaip:

Lėktuvas: CD CD iš AB AB

Signalinė aikštelė atsako: „Supratau“ (91).

Taip ryšys užmezgamas tik lėktuvui su signaline aikštele darbą pradedant.

201. Susirišus su lėktuvu, radijograma siunčiama šitaip:

- 1) priimančios A stoties šaukinys 2 kartu,
- 2) žodelis „iš“,
- 3) lėktuvo šaukinys 2 kartu,
- 4) skiriamasis ženklas,
- 5) tekstas,
- 6) skiriamasis ženklas du kartu,
- 7) teksto kartojimas,

8) skiriamasis ženklas,

9) baigiamasis ženklas $\overline{AR K}$

Signalinė aikštelė priėmimą kvituoja, marškomis duodama 91 (supratau).

P a v y z d y s.¹⁾ Artilerijos lėktuvas seka artilerijos šaudymo nukrypimus baterijos taikinio linijoje. 200 m perlėkėlio vidutinio nukrypimo prasme dešiniau 50 m praneša siųsdamas:

CD CD iš AB AB = DDD ii 050 ii PPP
ii 200 ii = = DDD ii 050 ii PPP ii 200 =
 $\overline{AR K}$

202. Jei lėktuvas drauge su žemės daliniu atlieka uždavinį, kurio vykdymas sujungtas su tam tikru skaičiumi pranešimų iš žemės ir lėktuvo, tai pasiųstasis pranešimas laikomas pakvituotu, jei priešingojoj stotyj seka veiksmai arba iš jos gaunamų pranešimų aiškiai matyt, kad pasiųstasis pranešimas suprastas.

P a v y z d y s I. Lėktuvas AB pastebėjo priešo gurguolių vorą (koord. 923458), kuri turi pereiti per kurią nors vietą, kurios koordinatės 912 461. Į pastarąją vietą reikia iššaudyti. Pranešimas baterijos signalinei aikštelei CD bus toks:

Lėktuvas: CD CD iš AB AB = GUR ii
VOR ii 923458 ii 39 ii 912461 ii YPS =
= GUR ii VOR ii 923458 ii 39 ii 912461
ii YPS = $\overline{AR K}$

Signalinė aikštelė: „Supratau“ — (91)

¹⁾ Šiam skyreliui pavyzdžiai paimti iš „Artilerijos šaudymo su lėktuvu“.

Signalinė aikštelė: „Šaudymas trimis sal-
vėmis; baterija parengta“ — (43).

Lėktuvas, supratęs ir pasirengęs sekti, te-
legrafuoja:

CD CD UUU

Signalinė aikštelė: „Baterija iššovė“ —
(46).

Lėktuvas: CD CD iš AB AB = AAA ii
RYT ii 055 ii PET ii 055 ii 28 == A
AA ii RYT ii 055 ii PET ii 055 ii 28 =
AR K

Signalinė aikštelė atsako „supratau“ —
(91) ir baterija pasirengusi laukia leisti
ugnį į iššaudytąją vietą.

Lėktuvas, pastebėdamas vorą iššaudytojoj
vietoj:

CD CD iš AB AB = GUR ii VOR ii
912461 ii 37 == GUR ii VOR ii
912461 ii 37 = AR K

Baterija tuojau pradeda kaunamai šaudyti.

P a v y z d y s II. Lėktuvas AB atlėkė kon-
trolliuoti šaudymo į žinomus taikinius, ta-
čiau turi gauti nurodymų iš signalinės
aikštelės CD, kurį taikinį pirmą pradės
šaudyti.

Lėktuvas: CD CD iš AB AB

Signalinė aikštelė: „Sekite taikinio šaudy-
mą“ — (30)

Lėktuvas: CD CD SN SN

Signalinė aikštelė: „Taikinio numeris 85“
— (Nr. 85)

Lėktuvas: CD CD iš AB AB = Nr. 85
SN == Nr. 85 SN

Signalinė aikštelė: „Šaudymas trimis sal-
vėmis; baterija parengta“ — (43).

Lėktuvas, pasirengęs sekti, praneša:

CD CD U U U

Signalinė aikštelė: „Baterija iššovė“ —
(46).

Lėktuvas: CD CD iš AB AB = SIA ii 055
ii RYT ii ZNP == SIA ii 055 ii RYT
ii ZNP = AR K

Signalinė aikštelė: „Supratau“ — (91) ar-
ba „Jūs mums nebereikalingi (baigta)“
— (98), arba nurodo sekti kitus taiki-
nius.

A b i p u s i n i s l ě k t u v o r y š y s

203. Lėktuvai, aprūpinti siųstuvais ir imtu-
vais, su žeme susižino bendrosiomis radijo ry-
šių taisyklėmis, tik neduodamas siunčiamosios
radijogramos prierasas.

204. Artilerijos šaudymą korektuojant, radi-
jo ryšys suprastinamas, kaip antai:

- 1) nevartojamas šaukiamasis signalas NK,
- 2) trumpuose pranešimuose nevisada duoda-
mas stoties šaukinys ir kai kur pralei-
džiami skiriamieji bei baigiamieji ženklai.

P a v y z d y s. Artilerijos lėktuvas AB nu-
rodo baterijos signalinei aikštei CD šau-
dyti apkasus nuo dv. BABRONYS į šiau-

rę už 200 m, į vakarus už 400 m, apkasų ilgumas — 200 m, taikinio Nr. 82.

Lėktuvas: CD CD iš AB AB = P0 K

Signalinė aikštelė: AB AB iš CD CD = \overline{BR} K

Lėktuvas: CD CD iš AB AB = APK ii DV ii BABRONYS ii SIA ii 202 ii VAK ii 404 ii ILG ii 202 ii TKN ii 82 ii == APK ii DV ii BABRONYS ii SIA ii 202 ii VAK ii 404 ii ILG ii 202 ii TKN ii 82 = \overline{AR} K

Signalinė aikštelė: AB AB \overline{SN} \overline{SN} = ZXL ii 82 = = ZXL ii 82 \overline{AR} K

Lėktuvas, pasirengęs sekti: CD CD UUU

Signalinė aikštelė: AB AB 46 ii 46 \overline{AR} K

Lėktuvas praneša nukrypimo duomenis: CD CD iš AB AB = KKK ii NNN ii 055 = = KKK ii NNN ii 055 = \overline{AR} K

Signalinė aikštelė: AB AB \overline{SN} \overline{SN} K arba \overline{SK} .

Ryšys tarp lėktuvų

205. Ryšys tarp lėktuvų pradedamas ir laikomas bendrosiomis taisyklėmis, be šaukiamojo signalo \overline{NK} ir prierašo.

Lėktuvas I CD CD iš AB AB = PO K

Lėktuvas II AB AB iš CD CD = \overline{BR} K

Lėktuvas I CD CD iš AB AB = tekstas = \overline{AR} K

Lėktuvas II AB AB iš CD CD = \overline{SN} \overline{SN} K arba \overline{SK}

Stoties dokumentai

Užrašų žurnalas

206. Užrašų žurnale rašomi visi tinkle nugirstami siuntimai, nors telegramos siunčiamos kitoms stotims. Tekstas iš siunčiamųjų telegramų blankų į užrašų žurnalą neperrašomas, o jo vietoje žurnale atžymimas žodis „tekstas“ su siunčiamos radijogramos numeriu.

207. Radijo stotys, būdamos priekiniuose skaidiniuose, pav., batalionų vadovietėse, žurnalo „priėmimo“ dryžiuje rašo tai, kas joms adresuojama.

VAIZDINIS IR GARSINIS RYŠYS

Bendrybės

208. Vaizdinis (optinis) ryšys sudaromas vaizdinių stočių pagalba.

209. Vaizdinė stotis yra vaizdinio telegrafo aparatas su reikmėnėmis arba skydeliai su signaliniais žibintuvais, kuriuos prižiūri ir aptarnauja reikalingas telegrafistų skaičius.

210. Vieta, kurioje įrengiamos kelios vaizdinės stotys, vadinasi vaizdinė centrinė. Vienas vyresniųjų vaizdinių stočių viršininkų skiriamas centrinės viršininku.

211. Du vaizdiniai aparatai, pastatyti tarp dviejų vaizdinių stočių, katros betarpiškai susirišti negali, ir naudojami pranešimams perduoti iš vienos vaizdinės stoties antrajai, vadinasi tarpinė vaizdinė stotis.

212. Vaizdinės stotys naudojamos vaizdiniam signalams, telegramoms ir pasikalbėjimams siūsti.

Vaizdinis signalas yra sutartas ženklas ar sutrumpinimas. Sutrumpinimų ir ženklų reikšmės surašomos į signalų kodo lenteles.

Vaizdinė telegrama yra pranešimas, kurio tekstas gali būti šifruotas arba atviras. Telegrama siunčiama bendromis taisyklėmis.

Vaizdinis pasikalbėjimas vadinamas tada, kada užklauskimas arba atsakymas diktuojami telegrafistui paties pranešėjo ir iš priešingosios stoties tuoj gaunamas atsakymas arba užklauskimas iš esančio ten įpareigoto asmens.

Vaizdinės stoties tarnyba

213. Vaizdinei stotiai aptarnauti reikia mažiausiai dviejų asmenų: signalisto (telegrafisto) ir jo padėjėjo.

214. Siunčiančioje stotyje telegrafistas - signalistas kreipia vaizdinį aparatą į priešingąją stotį, seka ją ir, diktuojant padėjėjui, telegrafuoja.

Padėjėjas iš pradžių žodį perskaito, paskui diktuoja jį paraidžiui, seka telegrafisto duodamus ženklus ir atitaiso pasitaikiusias klaidas.

Jis veda užrašų žurnalą.

Pabaigęs žodį duoti, signalistas duoda signalą „ii“ ir, sulaukęs priešingosios stoties ženklo „S“, pradeda naują žodį.

215. Priimančioje stotyje signalistas-telegrafistas skaito perduodamus siunčiančios stoties ženklus paprastai akimis, pro žiūroną arba pro akinius, nelygu atstumas, matymo aplinkybės, šviesos rūšis ir vartojamo aparato tipas. Priimant telegramą, jis diktuoja pastebėtus ženklus paraidžiui ir paženkliui, kuriuos padėjėjas rašo į užrašų žurnalą.

Signalistas, pastebėjęs, kad priešingoji stotis, baigusi žodį, sutrumpinimą ar signalą, duoda ženklą „ii“, ištaria „ES“; padėjėjas, patikri-

nes užrašytą žodį, tuojau ištaria „ES“, o signalistas duoda siunčiančiai stočiai ženklą „S“.

Kada tekstas būna iš raidžių grupių su nevienodu raidžių skaičiumi, reikia seksti, kad ženklas „S“ nebūtų duodamas per anksti.

216. Signalistas su padėjėju pareigomis gali keistis.

Tarpinė stotis

217. Tarpinė stotis yra du vaizdiniai aparatai (gali būti skydeliai), kurie dirba su siunčiančiąja ir priimančiąja stotimis, kurios betarpiškai susirišti negali.

218. Tarpinė stotis aptarnauti abonentų negali; ji tėra tarpininkas tarp siunčiančios ir priimančios stočių.

Tarpinės stoties aparatai šaukinių neturi. Aparatas, dirbąs su siunčiančiąja stotimi, naudoja priimančios stoties šaukinį, o aparatas, dirbąs su priimančiąja stotimi, naudoja siunčiančios stoties šaukinį.

219. Tarpinei vaizdinei stočiai 63 str. taikomas tik tada, kada du aparatai surišti bėgiku.

Vaizdinė centrinė

220. Vaizdinės centrinės aparatai gali imti arba siųsti telegramas bendrosiomis taisyklėmis arba būti perdavimo tarpininku, kaip tarpinė stotis.

Vaizdinės centrinės aparatai turi vieną bendrą šaukinį.

Kiekvienas vaizdinės centrinės aparatas laiko ryšį tik su vienu priešingosios stoties vaizdiniu aparatu.

Naudojimo dėsniai

221. Naudojimosi pagrinde yra davimas nuo stoties iki stoties. Tarnybos taisyklės tos pačios, kaip ir radijo telegrafo.

Vaizdiniais aparatais arba skydeliais siunčiamos telegramos, kuriose ne daugiau kaip 8 žodžiai arba grupės; ilgesni tekstai skirstomi į dalis po 8 žodžius ir kiekviena dalis siunčiama atskirai.

Vaizdinio telegrafo ir radijo telegrafo taisyklių skirtumas tėra tik pati siuntimo technika.

222. Ryšys tarp vaizdinio aparato ir skydelių galima laikyti tik tokiais atvejais, kur neperžengiama skydelių matymo riba.

223. Vaizdinei centrinei stočiai siunčiant daugines telegramas, laikomasi 37 str. nurodymų.

Kada dauginė telegrama siunčiama vaizdinei centrinei, kaip tarpinei centrinei, šaukiniai vartojami 118 ir 119 str. nurodymais.

224. Sutrumpinimai ir tarnybiniai signalai vartojami tokie pat, kaip ir radijo telegrafijoje su tokiais papildomaisiais sutrumpinimais bei signalais ir pakeitimais:

S — žodį, grupę ar skaičių supratau,

- BL — blogai matau,
- GR — gerai matau,
- KV — kelinta valanda,
- MM — korektuoju spindulių pėdą (duoda blogai matanti stotis).

Korektuojamoji stotis po signalo MM uždega šviesą, o korektuojančioji stotis pagal matymą duoda taškus: blogai matydama, taškus rodo greitesniu tempu, šviesai aiškėjant, taškų tempas lėtinamas, blogėjant — greitinamas; gerai matant, duodamas ilgas brūkšnys.

VAIZDINĖ KORESPONDENCIJA

Ryšio užmezgimas

225. Ryšiui užmegzti siunčiančiosios stoties AB signalistas nukreipia savo aparatą spėjama priešingos stoties kryptimi. Ši kryptis stočiai nurodoma kartu su paliepimu nustatyti vaizdinį aparatą. Nustatęs aparatą, šaukia \overline{NK} , iki gauna iš priešingos stoties atsakymą \overline{NK} \overline{BR} ir pagal reikalą korektuoja spindulių pėdą.

Po to siunčiama:

\overline{NK} CD iš AB \overline{BR} (PO, PT arba PM).

\overline{BR} duodama, kada nėra nieko siųsti; PO, PT arba PM, nelygu reikalas, kada yra telegrama perduoti.

226. Priešingai stočiai atsakant, gali būti du atvejai:

- 1) Atsakančioji stotis yra šaukiamoji stotis CD. Stotis CD tada duoda:
 \overline{NK} AB iš CD \overline{AR} (\overline{BR} , PO, PT arba PM).

Jei stotis AB pabaigė siųsti signalu \overline{BR} , tai CD siunčia \overline{AR} , kai nieko nėra perduoti ir PO, PT arba PM, nelygu reikalas, kai yra siųsti kuri nors telegrama.

Jei stotis AB baigė siųsti sutrumpinimais PO, PT arba PM, tai stotis CD siunčia \overline{BR} .

- 2) Atsakančioji stotis nėra šaukiamoji CD, bet kita stotis XY.

Stotis XY duoda:

\overline{NK} čia XY \overline{BR}

ir stotis AB atsako:

\overline{NK} XY iš AB \overline{SN} \overline{AR} .

227. Užmezgusios ryšį koresponduojančios stotys savo šaukinių nesunčia.

228. Koresponduojančios stotys, ilgai ne-korespondavusios, turi, pradėdamos siųsti, atnaujinti ryšio užmezgimą.

229. Stotys atnaujina ryšio užmezgimą kas pusvalandį arba ryšių viršininko nustatytais laikotarpiais signalu \overline{NK} .

230. Stotys ypatingose aplinkybėse (pav., nukreiptos į priešų pusę ir t. t.) ryšio užmezgimo nepanaujina pagal 229 str., todėl, ilgai ne-korespondavusios, siųsti pradeda ryšio užmezgimu pagal 225 str.

Telegramos siuntimas

231. Siunčiančioji stotis pradeda telegramą siųsti, kai visai aptinka savo korespondentą. Jei dėl aplinkybių pakeitimo kyla abejonių, siųsti pradėdama ryšio užmezgimu.

Po to siunčiančioji stotis telegramą duoda tokia tvarka:

- šaukimas \overline{NK}
- telegramos numeris
- ii
- adresas (jei yra)
- skiriamasis ženklas
- tekstas
- skiriamasis ženklas

\overline{BR} , jei siunčiančioji stotis neturi daugiau nieko perduoti.

PO, PT arba PM, nelygu reikalas, jei stotis turi perduoti dar telegramą.

P a v y z d y s. \overline{NK} 12 ii CK6 = tekstas = \overline{BR} arba PO, PT, PM.

Jei telegrama be numerio, tai jo vietoje perduodama nulis.

Atskiri siuntimo atvejai

232. Siunčiančios stoties signalistas, siųsdamas, gali susidurti su įvairiais atvejais.

Siunčiančios stoties signalistas padaro klaidą. Jis tuojau siunčia signalą $EEE...$ (klaida, ne mažiau kaip septyni taškai greitu tempu), pakartoja suklystąjį žodį ir siunčia toliau.

233. Telegrafistas pastebėjo, kad priimančioji stotis duoda signalą $EEE...$ (nesupratusi, ne mažiau kaip septyni taškai greitu tempu). Čia gali būti du atvejai:

- a) Priimančioji stotis nesuprato raidės ar ženkle. Siunčiančiosios stoties signalistas tuojau nutraukia siuntimą ir praneša padėjėjui: „Nutraukė“. Jis pakartotinai pasiunčia nutrauktąjį žodį, kurį diktuoja padėjėjas iš naujo, ir siunčia toliau.
- b) Po $EEE...$ priimančioji stotis siunčia tarnybinius signalus arba sutrumpinimus, kaip antai: DL , \overline{SZ} , \overline{AS} ir t. t. Signalistas siuntimą nutraukia ir elgiasi, kaip nurodyta 243 str.

234. Jei, perduodamas teksto žodį ar grupę, signalistas negauna ženkle „S“ iš priimančios stoties, tai jis pats duoda „S“, iki priimančioji stotis atsako.

235. Signalistas, nutraukęs telegrafavimą kurį tarpą (po signalo \overline{AS}), telegrafuoti pradeda šitaip:

\overline{NK} VPP PO, PT arba PM.

Priimančioji stotis atsako:

\overline{SN} , paskutinis gerai priimtas žodis, \overline{BR} .

Siunčiančiosios stoties signalistas siunčia toliau, pradėdamas paskutiniu gerai perduotu žodžiu.

Telegramos priėmimas

236. Priimančiosios stoties CD signalistas į siunčiančiosios stoties AB šaukimą atsako:

„ $\overline{NK} \overline{BR}$ “ ir pradeda priiminėti telegramą.

237. Priimančioji stotis pakvituoja telegramos priėmimą signalu \overline{SN} ir duoda:

\overline{AR} , \overline{BR} , PO, PT arba PM

a) Jei siunčiančioji stotis AB siuntimą pabaigė signalu \overline{BR} , priimančioji stotis duoda:

\overline{AR} , jei nebeturi nieko perduoti, PO, PT arba PM, nelygu reikalas, jei turi perduoti telegramą;

b) jei stotis AB perdavimą baigia signalu PO, PT arba PM, tai priimančioji stotis po signalo \overline{SN} duoda:

\overline{BR} , jei kviečia duoti kitą telegramą, arba PO, PT, PM, jei pati stotis turi perduoti telegramą ir nori pasinaudoti savo eile.

P a v y z d y s. $\overline{SN} \overline{BR}$, arba \overline{AR} , PO, PT, PM.

238. Telegramos, siunčiamos vaizdinių stočių ir perduodamos skydeliais, paprastai nesutikrinamos.

Jei siunčiančioji stotis randa reikalingu, kad telegrama turi būti sutikrinta, ji prieš tekstą

pažymi „TIK“. Tuomet priimančioji stotis duoda signalą $\overline{SN} \overline{KR}$ ir kartoja ištiesai telegramos tekstą. Pav.:

$\overline{SN} \overline{KR} = \text{tekstas} = \overline{BR}$ arba $\overline{AR} \text{ PO, PT, PM.}$

Jei siunčiančioji stotis, tikrindama pastebi netikslumų bei praleidimų, tai tuojau nutraukia ir ištaiso, pakartodama nuo paskutinio gerai perduoto žodžio. Atitaisiusi, priimančioji stotis duoda S ir sutikrina toliau, pradedant sutikrintuoju žodžiu. Pabaigusi tikrinti, priimančioji stotis duoda \overline{AR} , \overline{BR} PT arba PO, nelygu reikalas. Toliau susižinoma bendrosiomis taisyklėmis.

239. Aplamai, priimančioji stotis pati netikrina. Jei jai yra abejonių dėl priimtosios telegramos tikrumo, ji prašo telegramą pakartoti. Pav.: $\overline{NK} \text{ PKT PKT}$. Siunčiančioji stotis, davusi signalą „S“, telegramą pakartoja pagal 231 str.

240. Jei siunčiama iš priešakio į užpakalį ir jei užpakalinės stoties signalus priešas gali matyti, tai nešifruotų telegramų sutikrinti negalima ir priešakinė stotis neturi vartoti ženklo TIK.

241. Sutrumpinimo „S“ vartojimas privalomas visada, tiek siunčiant, tiek sutikrinant. Tik jei priimančioji stotis pamato klaidą ar praleidimą, ji turi duoti ne „S“, o nutraukti siuntimą klaidos ženklu.

Atskiri priėmimo atvejai

242. Ryšys negalimas arba dėl siunčiančios stoties (per greitas telegrafavimas, sulieti ženklai ir t. t.), arba dėl priimančios stoties priežasčių.

Visais tokiais atvejais priimančios stoties signalistas nutraukia ryšį klaidos ženklu.

243. Priežastys, kylančios dėl siunčiančios stoties.

Priimančios stoties signalistas siunčia:

DL, jei telegrafavimas greitas,

SZ, jei ženklai susilieja,

BL, jei šviesa blogai matyt,

tarnybinę aiškinamąją telegramą, pav., blogas dugnas (fonas) ir t. t.

Siunčiančios stoties signalistas ištaiso praneštus netobulumus ir siunčia toliau, kaip nurodyta 235 str.

244. Jei susirišti sunku dėl blogo matymo, signalistas patikrina aparatą (ypač bateriją), nuvalo stiklus, pataiso kryptį.

Priimančios stoties signalistas atidžiai seka savo korespondento šviesą ir jam pranešinėja apie šviesos kitimus korektavimo taisyklėmis arba sutrumpinimu GR.

245. Priežastys, kylančios dėl priimančios stoties.

Dėl kurių nors priežasčių nutraukusi ryšį, priimančioji stotis siunčia \overline{AS} su pertraukos

laiko pažymėjimu. Po kliūčių pašalinimo, priėmimui atnaujinti, ji siunčia \overline{NK} \overline{BR} .

Siunčiančioji stotis siunčia nutrauktą telegramą toliau pagal 235 str.

Stoties dokumentai

246. Užrašų žurnalas ir telegramų blankai vedami, kaip ir radijo telegrafijoje (str. 208 — 209).

Prie aparatų, kurie sudaro tarpinę stotį, telegramų blankų nebūna, be tų atvejų, kada aparatai aptarnaujami bėgikų.

VAIZDINIS RYŠYS SU BALIONAIS IR SEKYKLOMIS

Bendrybės

247. Iš visų krypčių matomu signaliniu aparatu balionas gali susižinoti su visomis vaizdinėmis stotimis, esančiomis atitinkamame atstume.

248. Balionui duodamas specialus, būdingas šaukinys.

249. Tarnybiniai sutrumpinimai ir signalai naudojami, kaip ir vaizdinėj telegrafijoje.

250. Atskiros sekyklos, kaip antai: atskiros aukštumos, medžiai, bažnyčių bokštai, švyturiai ir t. t., naudojamos kelių junginių reikalam, susirišdamos su jų vadovybėmis, naudojasi taisyklėmis ryšių su balionais.

251. Vartojimo dėsniai tie patys, kaip ir vaizdinės telegrafijos. Tačiau, kadangi siuntimai iš baliono vaizdiniais aparatais gali būti priimti visomis kryptimis ir visų stočių, tai balionas ir stotis privalo duoti šaukinius ir po susirišimo.

Bet jei nėra jokios abejonės dėl korespondento tikrumo, tai žemės stotis gali šaukinių nesiųsti, tačiau ir šiuo atveju balionas privalo siųsti savo korespondento šaukinį.

Ryšio užmezgimas

252. Balionas AB nori surasti stoties CD vietą ir sudaryti su ja ryšį. Balionas AB šaukia stotį CD šitaip:

\overline{NK} CD iš AB PO, PT arba PM, \overline{BR}

\overline{BR} , jei neturima ko siųsti; PO, PT ir PM, nelygu reikalas, jei turi perduoti oficialinę, tarnybinę arba mokomąją telegramą, ir kartoja šaukimą, iki pastebi atsakymą iš CD:

\overline{NK} AB iš CD PO, PT arba PM, \overline{AR} arba \overline{BR}

PO, PT, PM arba \overline{AR} duoda tada, kada balionas perdavimą baigia signalu \overline{BR} ir žemės stotis turi oficialinę, tarnybinę arba mokomąją telegramą arba visai nieko neturi perduoti.

\overline{BR} duoda tada, kada balionas baigia siųsti sutrumpinimu PO, PT ir PM. Jei balionas AB turi perduoti telegramą, tai neprivalo jos pradėti negavęs signalo \overline{BR} .

253. Žemės stotis AB, norėdama susirišti su balionu, jį šaukia irgi taip, kaip aukščiau nurodyta:

\overline{NK} CD iš AB \overline{BR} , PO, PT ir PM

Balionui atsakant, gali būti du atvejai:

1) Atsakas į šaukimą balionas yra tikrai CD. Jis tuomet duoda:

\overline{NK} AB iš CD PO, PT arba PM, \overline{AR} , \overline{BR} nelygu reikalas, kaip nurodyta 252 str.

2) Balionas, kuris atsako, nėra ieškomasis CD, bet kuris nors XY.

Jis tuomet atsako:

\overline{NK} čia XY \overline{BR}

ir AB atsako:

\overline{NK} XY iš AB \overline{SN} \overline{AR}

Telegramos perdavimas ir priėmimas

254. Sudarius ryšį tarp baliono ir žemės stoties, telegramos perduodamos ir priimamos, kaip nurodyta 231—245 str.

Dauginių telegramų davimas iš baliono

255. Tegu C1, C2, C3 priimančių stočių šaukiniai.

Balionas AB siunčia šaukimą:

\overline{NK} C1 ii C2 ii C3 iš AB PO ir kartoja, iki kuri nors stotis C2 atsako:

\overline{NK} AB iš C2 \overline{BR} .

Balionas stočiai C2 atsako:

\overline{NK} C2 iš AB \overline{AS}

ir šaukia kitas stotis.

Kada balionas daugiau atsakymų nebegauna, neatsakiusios stotys laikomos nesančiomis ir balionas duoda savo dauginę telegramą.

256. Siųsdamas dauginę telegramą, balionas priedaše pakartoja visų priimančiųjų stočių,

taip pat ir trūkstamų, šaukinius ir baigia laukiamuoju signalu:

\overline{NK} 12 ii C1 ii C2 ii C3 = tekstas = \overline{AS} .

P a s t a b a: Jei telegrama be numerio, tai jo vietoje duodamas nulis.

Po to jis reikalauja priėmimo pakvitavimo pagal šią formą:

\overline{NK} C1 \overline{BR} .

Šaukiamoji stotis atsako:

\overline{NK} \overline{SN} \overline{AR} (arba, nelygu reikalas, PO, PT arba PM).

257. Jei balionas šaukia visas stotis didžiojo vieneto vadovybės, kurios jis priklauso, tai jis stočių šaukinius pakeičia bendruoju specialiu šaukiniu.

Siunčiama, kaip nurodyta 256 str.

Balionas kviečia stotis siųsti jam telegramas

258. Balionas šaukia:

\overline{NK} C1 ii C2 ii C3 iš AB \overline{BR} .

Stotys atsako:

\overline{NK} AB iš C1 (arba C2, arba C3) PO, PT, PM (arba \overline{AR})

ir šitai siunčia, iki balionas joms atsako:

\overline{NK} C1 \overline{BR} (arba \overline{AR}).

Kada balionas pakviečia duoti telegramą, stotis C1 duoda 231—245 str. taisyklėmis, visos kitos seka balioną ir laukia savo eilės.

Vienpusinis siuntimas

259. Šiuo atveju baliono signalizacijos aparatui taikoma radijo telegrafijos 175—178 str.

SIGNALIZACIJA

Bendrybės

260. Signalizacija vadinami signalizacijos priemonėmis rodomi ženklai, kurie turi nustatytą sutartinę reikšmę. Sutartinių ženklų eilė su jų reikšmės pažymėjimais yra signalizacijos kodas.

261. Signalizacijos priemonėmis rodomi ženklai gali reikšti nustatytą sąvoką arba mintį, kurie nustatomi visam laikui arba tam tikram laikotarpiui. Signaliniai ženklai gali būti ir iš Morzės ženklų, tačiau jų derinys neturi reikšti kurio nors bendrai priimto sutrumpinimo, kad neįvyktų klaidų.

Pavyzdžiui, negalima imti GAL MIS, nes jie yra „Galvos“ ir „Miško“ sutrumpinimai.

262. Signalizacinės priemonės skirstomos į vaizdines ir garsines.

Vaizdinės signalizacijos priemonės

263. Vaizdinės signalizacijos priemonėmis rodomi ženklai pastebimi akimis; tai bus signaliniai žibintuvai, skydeliai, raketos, signalinės granatos, marškos, įvairiai gaunamos šviesos bei dūmai ir kitos atsitiktinės priemonės.

264. Vaizdinės signalizacijos priemonėmis rodomi signalai išreiškiami šviesos spalvų ir jų skaičiaus deriniais arba Morzės ženklais.

265. Signaliniais žibintuvais ir skydeliais susirišimo atstumas tesiekia vidutiniškai 500 m, todėl jie tevertojami tik trumpuose atstumuose ir kautynėse smulkiųjų dalinių ribose, k. a., skyrių, būrių, kuopų ir t. t.

266. Kadangi 265 str. paminėtosios priemonės vartojamos esant labai arti nuo priešų, tai siunčiamieji ir priimamieji signalai neužrašomi.

267. Signalistas gali siųsti signalą, tik gavęs dalinio vado įsakymą. Tik ypatingais atvejais signalus gali siųsti ir pats signalistas.

268. Dalinio vadas duoda signalistui sąvokas tik iš nustatyto kodo.

Kodą signalistas turi atmintinai žinoti. Bendrą visoms kariuomenės dalims privalomą kodą leidžia karo vadovybė. Kai kurias sąvokas gali nustatyti dalies vadas savo dalies reikalam.

269. Signalinius žibintuvus ir skydelius aptarnauja du asmens, signalistas ir padėjėjas, kurie visą laiką seka dalinio vado nurodytas stotis.

270. Dalinio vado duotą sąvoką pakartoja signalistas.

P a v.: 2. būrio vadui. DUJOS, signalas 4.

Signalistas duoda šaukiamąjį signalą, pakreipdamas signalinį žibintuvą arba skydelius adresato kryptimi.

Gavęs iš priimančios stoties atsiliėpimą, duoda įsakytą sąvoką arba mintį atitinkamu signalu.

Parodęs signalą „baigta“ ir gavęs iš priešingosios stoties signalą „supratau“, signalistas praneša įsakymo davėjui.

P a v.: „DUJOS, signalas 4, 2. būrio vadui perdaviau“.

271. Negavus iš priešingosios stoties atsiliėpimo į kartotinius šaukimus, po dviejų minučių įsakymo davėjui pranešama, pav., „2. būrys neatsako. Signalas DUJOS neperduotas“.

Po to signalistai seka ir kas dvi minutės siunčia šaukimus, iki dalinio vadas įsako sąvokos nebesiųsti. Priešingajai stočiai atsiliėpus, elgiamasi, kaip nurodyta 270 str.

272. Signalistai, pastebėję kurią nors stotį šaukiant, duoda atsiliėpimąjį signalą. Po kiekvienos priimtos atskiros sąvokos arba sakinio duodama signalas „supratau“.

Kiekvieną priimtą sąvoką signalistas tuoj perduoda dalinio vadui. Pav.: „Iš kuopos vado priimta — DUJOS, Signalas 4.“

273. Atsitiktinėmis priemonėmis signalizuojama žibintuvų ir skydelių signalizavimo taisyklėmis.

274. Raketomis ir signalinėmis granatomis signalizuojama spalvų ir skaičių deriniais, kurie nustatomi kiekvienam atskiram atvejui. Kadangi raketos ir signalinės granatos matyt visiems, tad jiems nesuklaidinti, jas vartojant, ypatingai reikia žiūrėti, kad siunčiamieji signalai būtų teisingi.

275. Raketos leidžiamos dalinio vado įsakymu, pav.: „Sąvoka tokia, signalas toks“.

Signalistas, įsakymą pakartojęs ir raketą parengęs, praneša „parengta“, po to dalinio vado įsakymu „signalas“ ją paleidžia.

Svarbiame reikale leidžiamos raketos arba granatos turi būti dalinio vado tikrinamos.

276. Įvairios kilmės šviesos ir dūmai, kaip antai, uždegti ant karties šiaudai, aukštumose užkurta ugnis, dirbtiniai dūmai ir t. t., kurie turi nustatytą sutartinę reikšmę ribotam laikui, atskirais atvejais gali būti naudingi.

Marškos

277. Marškos tiesiamos susižinoti su pėstininkų bei artilerijos lėktuvais. Jos skirstomos į ženklines, kilmines ir signalines.

278. Ženklinės marškos vartojamos žymėti priešakiniam kautynių elementams, kada lėktuvas paleidžia nustatytą raketą: „kur esate?“.

279. Kilminėmis ir signalinėmis marškomis nustatytos sąvokos siunčiamos nuo žemės lėktuvams. Kuriam nors signalui sudaryti signalinės ir kilminės marškos vartojamos drauge.

280. Divizijų, pėstininkų, artilerijos ir kavalerijos pulkų ir jų dalinių vadovietėms žymėti skiriamos skirtingo pavidalo kilminės marškos arba kilminėje marškoje pažymėtas sutartinis skaitmuo.

Signalizuojant, šalia kilminės marškos atitinkamai klojamos signalinės marškos, sudarant marškų derinį, turintį atitinkamą reikšmę kode.

281. Signalizuoti marškomis parinkta žemėje vieta ir aprūpinta ryšių priemonėmis pranešimams priimti iš lėktuvo ir jiems perduoti adresatui vadinasi signalinė aikštelė.

Signalinės aikštelės darbui tvarkyti skiriamas viršininkas karininkas arba puskarininkis.

Signalinei aikštelei vietą parenka signalinės aikštelės viršininkas ryšių viršininko nurodymais.

282. Kilminėms ir signalinėms marškoms tiesti bei signalams sudaryti skiriama keturių žmonių signalizavimo grandis: viršininko, padėjėjo ir dviejų signalistų.

283. Kilminės marškos signalinėje aikštelėje tiesiamos vadovybės įsakymu arba pranešant atlėkus lėktuvą, su kuriuo reikės susižinoti.

Apie lėktuvo atlėkimą pranešama per ryšių viršininką.

284. Atkreipti lėktuvo dėmesiui į signalinę aikštelę, jei jis neduoda signalo „Kur esate?“, prie pastarosios padegama dūmų užtaisais.

285. Pastebėję, kad lėktuvas nori numesti pranešimą, signalistai, pakloję marškas, seka, kur pranešimas numetamas. Pranešimą radę, duoda signalą „Supratau“.

Gautąjį pranešimą tuoj siunčia į štabą arba vadovietę.

286. Pakloti signalinių marškų signalą, pav., 24, signalinės aikštelės viršininkas įsako šitaip: „kloti 2 ir 4“, kur pirmasis skaitmuo reiškia dešimtis, antrasis — vienetus. Jei signalines marškas kloja du signalistai, tai jie, pakartoję

atsakymą, kloja pirma dešimtis, paskum vienu. Kada marškas kloja 4 signalistai, tai 2 iš jų kloja dešimtis, kiti 2 — vienetus, pakartoję sudaromus signalus duotos komandos tvarka.

287. Susižinoti su lėktuvu naktį vartojamos įvairiaspalvės šviesos bei raketos. Lėktuvas duoda raketomis susitartą derinį, kuriuo praneša apie save, ir leidžia raketą „kur esate?“.

Signalinė aikštelė uždega sutartinę šviesą ir signalizuoja įvairiaspalvėmis šviesomis pagal nustatytą kodą. Numetamieji pranešimai turi būti su ilgokai šviečiančiais prietaisais, pagal kuriuos galima būtų surasti numestąjį pranešimą. Su numestuoju pranešimu elgiamasi, kaip ir dieną.

288. Netaip sudėtingą darbą atliekančių aikštelių viršininkais skiriami signalistų grandies viršininkai.

Tokios signalinės aikštelės viršininkas liepia kloti marškas gautu vadovietės ar štabo įsakymu, nurodo signalistams marškų derinį ir seka klojamą signalą.

Gavęs iš lėktuvo atsakymą dėl pranešimo priėmimo, praneša apie tai siuntėjui.

Jo pareiga — rinkti signalinės aikštelės vietą ryšių viršininko nurodymais.

Viršininko padėjėjas pro žiūroną nuolat seka lėktuvą ir pastebimus iš lėktuvo daromus raketų signalus praneša viršininkui: „Išleistos tokios ir tokios raketos — reiškia tą ir tą“.

Viršininkas, gavęs pranešimą iš padėjėjo, praneša į vadovietę ir, prireikus, duoda atitinkamą signalą.

Kloti marškas šiuo atveju gali du signalistai.

289. Sudėtingą darbą (artilėrijos šaudymo korektavimą) atliekančių aikštelių viršininkais skiriami karininkai arba sumanesni puskarininkiai.

Signalinės aikštelės aprūpinamos reikalingu kiekiu radijo imtuvų, siųstuvų ir telefono aparatų.

Aikštelės viršininkas priiminėja vadovietės ar sekyklos pranešimus, liepia tiesiai marškomis derinių teisingumą, priiminėja radijo imtuvais gaunamas radijogramas ir, jas dešifruodamas, perduoda telefonu ar kitomis ryšių priemonėmis į vadovietę arba sekyklą. Jis renka signalinei aikštei vietą, kuri turi būti matyt žymiam atstume iš visų pusių.

Signalistų grandies viršininkas būna signalinės aikštelės viršininko padėjėju ir atlieka viršininko nurodomas pareigas. Signalistų grandies viršininko padėjėjas drauge su kitais 3 signalistais atlieka signalistų pareigas, tiesdami marškas. Šiuo atveju signalinės aikštelės radijo imtuvą turi aptarnauti du radistai, katrų vienas nuolat priiminėja lėktuvo pranešimus, rašydamas į užrašų žurnalą, o antras — padėjėjas — į atskirą lapelį nurašęs ir sutikrinęs priimtąjį pranešimą, paduoda signalinės aikštelės viršininkui. Apie pranešimo padavimą aikštelės viršininkui padėjėjas pažymi užrašų žurnale „P A V“, kas reiškia „paduota aikštelės viršininkui“. Į atskirą lapelį rašomi tik ilgi pranešimai, trumpi pranešimai radisto pranešami balsu, kurį turi pakartoti aikštelės viršininkas ar padėjėjas, įsitikinti, kad pranešimas išgirstas.

Ilgų pranešimų tekstą signalinės aikštelės viršininkas skaito, pakeisdamas sutrumpinimus arba sutartinius ženklus jų tikrąja reikšme, o telefonistas šiuos jo tariamus žodžius pranešinėja į vadovietę arba sekyklą.

290. Signalinės aikštelės darbui, jo eilei ir tvarkingumui sekti signalinės aikštelės viršininkas veda signalinės aikštelės žurnalą (priedas 7), kuriame žymimi visi perduodamieji ir gaunamieji pranešimai bei signalai. Kiekvieną atskirą susirišimą pabaigęs ir žurnale pažymėjęs, jis pasirašo. Žurnale rašomos tik signalų reikšmės, bet ne deriniai.

291. Signalinė aikštelė nuimama tik gavus ryšių viršininko įsakymą.

Garsinė signalizacija

292. Garsinės signalizacijos priemonėmis siunčiami signalai girdimi ausimi. Yra tai: balsas, trimitai, švilpukai, sirenos, varpai ir atskirais atvejais patrankų arba šautuvų šūviai.

293. Garsinės signalizacijos priemonėmis, naudojant Morzės raidyną, galima siųsti įvairūs signalai su atsakymu ir be atsakymo.

294. Garsinės signalizacijos signalai nustatomi nuolatiniai arba tik tam tikram laikotarpiui.

295. Duodamieji garsiniai signalai turi būti gerai žinomi visiems ir duodami tik viršininko įsakymu.

296. Viršininkas privalo įsitikinti, kad signalas yra jo gerai suprastas ir kad jis nepačius kurio kito signalo.

297. Garsinės signalizacijos priemonėmis siunčiamiems Morzės ženklams perduoti naudojama vaizdinio ryšio taisyklėmis.

298. Jei dėl atstumo galima, tai ryšys galima sudaryti iš vienos vaizdinės stoties ir kitos garsinės stoties.

299. Garsinės signalizacijos priemonėmis Morzės ženklus siunčiant, vartojama taško vietoj trumpas garso davimas ir brūkšnio vietoje — ilgas garso davimas.

300. Perduodant garsinius signalus, jokių užrašų paprastai nelaikoma.

301. Trumpi signalai, pav.: dujos, pradėti pulti, paleisti ugnį ir t. t., turi būti nuolat keičiami, kad priešas, patyręs, nepačius tokių pat signalų.

RYSYS GYVOSIOMIS PRIEMONĖMIS

Ryšys pasiuntiniais

302. Pranešimus gali nešti: karininkai, puskarininkiai bei eiliniai pėsti, raiti, dviračiu, motociklu, automobiliu, lėktuvu ir kitomis susisiekimo priemonėmis.

303. Karininkai siunčiami tik didžiųjų kariuomenės junginių vadovybės ypatingos svarbos pranešimams nunešti ir įsakymams perduoti; jie atneštus įsakymus arba pranešimus gali dar žodžiu tiksliau paaiškinti pagal vadovybės nusistatymą. Be to, jie gali davinėti žinių kelyje sutinkamoms dalims bei štabams.

304. Puskarininkiai ir eiliniai siunčiami su mažiau svarbiais pranešimais bei įsakymais. Pranešimus ir įsakymus jie neša pėsti, raiti, dviračiu, motociklu ir kitomis priemonėmis.

305. Pranešimo nešėjo pareigos ir atsakomybė prilyginamos sargybinio pareigoms. Nešant pranešimą, turi būti įtemptos visos fizinės ir dvasinės jėgos vietai pasiekti, kur yra adresatas, ir laiku pranešimui įduoti. Pavėluotas pranešimas dažniausiai nustoja savo reikšmės.

306. Siuntėjas, prieš išsiųsdamas karį su pranešimu, turi tiksliai nurodyti, kur yra adresatas, ir įsitikinti, kad siunčiamasis suprato. Jei pasiuntiniui keliai nežinomi, tai siuntėjas privalo aprūpinti jį žemėlapiu, kuriame pats pieštuku išbrėžia kelią iki adresato, arba duoda skemą kelių, kuriais siunčiamasis turės eiti.

Skemoje jis turi pažymėti pakelėj pasitaikančius vietovės pažinimo daiktus, kaip antai: gyvenamąsias vietas, atskirus trobesius, miškus, upes ir t. t., kad pasiuntinys galėtų rasti tikrąjį kelią.

Jei žemėlapiu arba skemos dėl kurios nors priežasties duoti negalima, tai siuntėjas surašo eitinam keliui rasti pasitaikančius orientacinius daiktus.

307. Neštinasis pranešimas arba įsakymas įduodami raštu arba žodžiu.

308. Žodinis pranešimas arba įsakymas turi būti trumpas ir kareiviui aiškiai suprantamas. Pasakytąjį pranešimą ar įsakymą kareivis būtinai turi pakartoti.

P a v y z d y s. Antrojo būrio vadas praneša 5 kuopos vadui, kad jo būriui trūksta šovinių ir pas kareivius teliko po 15 šovinių.

Būrio vado įsakymas:

„Eilini Petraiti. Pranešk 5 kuopos vadui: 2-jam būriui trūksta šovinių. Pas kareivius teliko po 15 šovinių“. Po to nurodo: „5 kuopos vadas prie to didelio beržo (rodo ranka), slinkti grioviu (rodo ranka)“.

Eilinis Petraitis pakartoja:

„Pranešiu 5 kuopos vadui: 2-jam būriui trūksta šovinių. Pas kareivius teliko po 15 šovinių. 5 kuopos vadas prie to didelio beržo (rodo ranka), slinkti grioviu (rodo ranka)“.

Nuslinkęs pas 5 kuopos vadą, praneša:

„Tamsta vade. 2-jam būriui trūksta šovinių. Pas kareivius teliko po 15 šovinių. Galima išsinti šituo grioviu (parodo ranka)“.

Gavęs pranešimą, kuopos vadas iš savo pusės turi tuoj nurodyti, ką pranešimą atnešęs kareivis turi daryti, ir grąžina jį atgal.

Grižęs pas 2. būrio vadą, kareivis praneša:

„Tamsta leitenante. 5 kuopos vadui pranešiau: „2-jam būriui trūksta šovinių. Pas kareivius teliko po 15 šovinių“.

Būrio vadas nurodo tolesnes jo pareigas.

309. Raštinis pranešimas dedamas į voką, kuris užlipinamas arba neužlipinamas. Kada vokas neužlipintas, tai sutinkamiems kelyje dalių vadams, jų reikalavimu, jis duodamas perskaityti; jie perskaitę pasirašo.

Jei pranešimas liečia netikėtą priešo pasirodymą, tai pranešėjas pats privalo pasiūlyti pranešimą perskaityti sutinkamiems dalinių vadams.

Pranešimas rašomas lauko knygutės blanke arba, jo neturint, paprastame popieriuje.

310. Kada yra pavojaus susidurti su priešu, raštinio pranešimo turinys turi būti žinomas nešėjui, kad, prireikus, galėtų jį sunaikinti, o jo turinį atpasakoti žodžiu.

Nešėjas privalo slėpti pranešimą taip, kad nepamestų ir nesušlapintų.

311. Vykdamas su pranešimu, nešėjas privalo sekti:

kokie keliai, kuriais vyksta,
kur sutinka kariuomenės dalių ir gurguolių,

kokios telegrafo - telefono linijos,
visa, kas gali turėti reikšmės kariuomenės veiksmams.

Ilgas keliones atlikdamas, geriau prisiminti, nešėjas, pastebėjimus kelyje pasižymi žemėlapyje, skemoje arba lapelyje.

312. Staiga susirges ar sužeistas, nebegalėdamas pranešimo toliau nešti, nešėjas privalo rūpintis jį pristatyti vieton. Tuo reikalu jis kreipiasi į pakeliui sutinkamas dalis arba į gyventojus, jei jie mums palankūs, ir prašo įduoti pranešimą adresatui. Kada pavargsta arklvis arba sugenda važiuojamosios priemonės, jis kreipiasi į sutinkamas dalis arba reikalauja iš gyventojų jam padėti.

Niekaip nebegalėdamas pranešimo pristatyti, jį naikina.

313. Atvykęs į vietą, sužino, kur adresatas, iduoda jam pranešimą ir praneša, ką pastebėjo kelvie: „Kelyje tokiose ir tokiose vietose pastebėta tas ir tas“.

Pranešimas įduodamas adresatui pačiam arba jo įgaliotiniui.

Kai adresatas sektykloj, tai pasiuntinys privalo slėptis, kad jos neišduotų.

314. Gavęs pranešimą, adresatas pasirašo voke arba atskirame lapelyje, drauge pažymėdamas gavimo laiką, ir atiduoda atnešusiam pranešimą kareiviui.

Jei reikia arkliui duoti pasilsėti arba pasitaisyti važiuojamosios priemonės, tai pranešėjas turi gauti adresato sutikimą ir išvykdamas taip pat turi jam pranešti.

315. Grįžęs pas siuntėją, gražina pasirašytą voką ir praneša apie visa, ką pastebėjo kelyje, būdamas pas adresatą ir iš jo grįždamas.

Ryšys paštiniais karveliais

316. Karvelius dalims išduoda stoties viršininkas. Išduodamiems karveliams uždedami pranešimų vamzdeliai, jei numatoma juos greit panaudoti, priešingai — vamzdeliai duodami atskirai.

317. Karveliai išduodami dėžėse po 4—12. Karveliai, suskirstyti lytimis, laikomi atskirose dėžėse, bet jaunieji maišomi su seniais.

318. Dalyse karveliai dėžėse gali pasilikti 3 paras. Per tą laiką nepanaudoti karveliai paleidžiami į laisvę dieną ir gerame ore.

319. Kai numatomos kautynės, tai karveliai dalies ryšių viršininko įsakymu gali būti laikomi ir ilgiau, tačiau tokie karveliai, prireikus nešti pranešimą, leidžiami pirmi.

320. Karvelių keitimu dalyse rūpinasi karvelių stoties viršininkas. Karveliai dalyse papildomi gavus pranešimą, kad pusė išduotų karvelių išleista.

321. Karveliams nešioti dėžėse ir jiems paleisti reikia skirti kiek nusimanantį kareivį, kuris moka su jais elgtis.

322. Daliniuose karveliai laikomi saugioje nuo priešų ugnies vietoje, kur neturi būti vėjo,

graužikų, lietaus. Laikyti karvelius arti įkūrentos krosnies žalinga. Šaltis karveliams netaip pavojingas.

323. Išduoti karveliai turi būti girdomi 2 kartus per parą, o maitinami tik vieną kartą, bet neperdaug, nes alkani karveliai turi norą grįžti į savo stotį.

Maistas: vikiiai, žirniai, kviečiai ir ryžiai.

324. Karvelių dėžė turi būti švariai laikoma, nes susitepę karveliai turi mažiau jėgų skristi.

325. Pranešimų vamzdelis turi būti taip pririšamas, kad nekliudytų karveliui nei vaikščioti, nei lėkti. Pririšant vamzdelį reikia elgtis švelniai, kad nesusižeistų sparnai. Vamzdelį pririšti reikia tvirtai, kad karvelis jo nenusikrapštytų snapu, tačiau nesuveržti.

326. Pranešimas dedamas į vamzdelį gerai susuktas ir užlipinamas vašku, duona ar kita kuria limpančia medžiaga.

327. Pranešimai rašomi lauko knygutės blankė, kur siuntėjo ir gavėjo adresai pažymimi šaukiniais.

Pranešimas turi būti šifruotas.

Liekančiame pranešimo nuoraše pažymimas karvelių paleidimo laikas ir pasiųstųjų karvelių numeriai.

P a s t a b a. Kai kuriais atvejais, viršininkams leidus, pranešimai gali būti ir nešifruojami.

328. Karveliniai pranešimai siunčiami po du.

Karvelių su tuo pačiu svarbiu pranešimu galima leisti ir daugiau.

329. Leidžiami su pranešimu karveliai turi būti vienos lyties. Į leidžiamą jaunų karvelių grupę reikia įmaišyti ir senių.

330. Geras karvelių paleidimas iš dėžės turi didelės įtakos lėkimo sėkmingumui. Negalima išleisti iš dėžės taip, kad karvelis ištrūkęs susidurtų su siena ar kitomis kliūtimis.

Karvelius prieš išleidžiant gerai pagirdyti ir vidutiniškai pamaitinti. Maitinti reikia tada, jei karveliai dėžėje išbuvo daugiau kaip 8 val.

331. Karveliai turi būti paleidžiami nuošaliai nuo vadoviečių, kad jos nebūtų išduodamos.

332. Karvelių stotyj nuolat budi vienas karvelių prižiūrėtojas. Jis pagauna atskridusį su pranešimu karvelį, nuriša pranešimą ir perduoda jį stoties viršininkui, kuris siunčia jį adresatui.

Ryšys šunimis

333. Šunes ryšių reikalui naudojami ten, kur kitas priemones įrengti ir vartoti sunku ar kur jos nepatikimos dėl šių priežasčių:

- 1) stipri priešų ugnis,
- 2) atvira į priešų pusę vietovė arba jos kliūtys (pelkės, krūmai, miškai) ir
- 3) pasiuntiniams pakeisti ten, kur reikalingas greitumas, slaptumas ir tikrumas.

Ypatingos reikšmės ryšys šunimis turi nakties kautynėse, miglose, miškuotose ir krūmuotose vietose ir pereinant upes.

334. Šunų stoty būna du kareiviai vedžiotojai ir du arba trys išmokyti ir prie šių vedžiotojų pripratę šunes. Stotyje gali būti ir trečias vedžiotojas—padėjėjas, skiriamas iš to dalinio, prie kurio stotis priskirta, ir prie kurio stoties šunes turi būti pripratę ir kuris galėtų pavaduoti iš stoties išėjusį vedžiotoją. Vedžiotojai, nustoję šunų, turi mokėti susižinoti kitomis priemonėmis.

335. Su pranešimais šunes bėgioja tarp abiejų stoties vedžiotojų. Pranešimus jie nešioja po kaklu parištuose pranešimų vamzdeliuose, kuriuos uždėti ir nuimti tegali tik vedžiotojai. Bėgimo kelią — ryšių taką — jie suranda dvejopu būdu:

- 1) kai šunes supažindinami su vieta, vedami, sudaromas vestinis ryšių takas, kur šunes įsidėmi ir atsimena praeitą kelią ir vedžiotojų vietas,
- 2) kai kelias žymimas nulašinant tam tikrų kvepiančių skysčių, daromas dirbtinis ryšių takas (šunes čia kelią suranda, suosdami kvepiančių skysčių pėdsakus).

Su antruoju takų sudarymo būdu vedžiotojai gali ir be šunų keisti vietas bei ilginti takus. Kad šunes nepamirštų nueito vestinio tako, pirmą kartą juos reikia gražinti atgal su pranešimu ar be jo ne vėliau kaip po 30 minučių. Jei po to šunes nebūtų siuntinėjami, tai antrą kartą reikia siųsti po 2 val. ir toliau kas 6 val.

Ryšiniu taku šunes reikia taip siuntinėti, kad abiejuose tako galuose nuolatos būtų po šunį — viename ryšinio tako gale visų šunų laikyti

negalima. Išlašintas kvepiantis skystis šunų suuodžiamas 6 valandas.

Pėstininkų šunes pratinami prie vieno kvapo, artilerijos prie kito.

Kad du to paties kvapo takai nesusilietų, tarp jų turi būti ne mažiau kaip 500 metrų tarpas ir jie negali kryžiuotis. Skirtingų kvapų takai viens kitam nekliudo.

336. Sėkmingumas susižinojimo ryšiniams šunimis priklauso nuo jų naudojimo tikslingumo: nenaudinga šunis vartoti ten, kur gali veikti dviratininkai, motociklistai; nereikia šunų nuvarginti pranešimų nešiojimu žygio ir artėjimo metu, nes šunes, vedami dulketu keliu, kadangi jų nosis prie pat žemės, prisikvėpuoja dulkių, o kietais keliais ir plentais vedami greit pasimuša kojas, todėl jie reikia vežti; pasilsėję šunes geriau bėga. Ryšiniai šunes pašaliečiui bet kaip užkabinėti draudžiama.

Po kiekvieno bėgimo šunims reikia duoti ne mažiau kaip 10 minučių pailsėti, o kartais ir daugiau, nelygu kiek jie yra bėgę ir jų patvarumas. Per dieną šuo gali subėgioti su pranešimais ne daugiau kaip 30 km. Šuo vieną kilometrą nubėga per 3—7 minutes. Vestiniais takais gali bėgti iki 2 km ir lašintiniais iki 5 km, o geri šunes pasiekia ir daugiau.

Jei, be pranešimo, šuo neša dar ir šovinių, maisto, tvarstomosios medžiagos ar pašto karvelių, tai reikia žiūrėti, kad ši našta nebūtų sunkesnė kaip 4 kg, ir šuniui duoti labiau išsilsėti.

Su dujokauke šuo gali bėgti tik vestiniu taku ir tik arti 1 km atstumo.

Vedžiotojai, darydami ryšinius takus, ypačiai lašintinius, turi visai tiksliai žinoti jiems duotų surišti dalinių vadovietes, nes kitaip, išlašinant (ieškant vadovietės) skystį, ir šunes bus verčiami tuo pačiu keliu klaidžioti; be to, gali būti pavojaus, kad 2 takai gali susikirsti, ypač naktį, ir šunes juose gali visai paklysti.

337. Siunčiamieji pranešimai įduodami vedžiotojams. Antrajame stoties gale apie pranešimo gavimą pranešama sutartiniu ženklų kitomis susižinojimo priemonėmis arba siunčiamas pakvitavimas šunimi.

338. Šunimis siunčiami šifruoti ir nešifruoti raštiniai pranešimai, skemos, brėžiniai, fotografijos ir kitokie dokumentai.

Pranešimai šifruojami tada, kada yra pavojaus šuniui pas priešą patekti.

339. Kada su pranešimu reikia siųsti per priešą užimtą plotą, tada, priešui suklaidinti, pranešimas dedamas į karvelių pranešimo vamzdelį, kuris plona prie šuns spalvos pritaikinta virvele pririšamas tik tos stoties vedžiotojams žinomoj vietoj.

TELEGRAFINIS RYŠYS

RYŠYS MORZĖS APARATAIS IR FULERFONAIŠ

Bendrybės

340. Telegrafo aparatui aptarnauti pakanka vieno žmogaus, antrasis gali būti jo padėjėju.

341. Jei telegrafo stotis negauna atskirų šaukinių, tai naudojasi tos dalies arba įstaigos šaukiniu, kuriai ji tarnauja.

342. Fulerfono vartojimo taisyklės tos pačios, kaip ir telegrafuojant telefono aparatų žirzekliu (127—130 str.).

343. Morzės aparatais telegramos siunčiamos ištisos ir ilgesni tekstai neskirstomi į dalis. Siuntimo principas — aparatas aparatui.

344. Siunčiant daugines telegramas, stoties viršininkas ir telegrafistas laikosi 115 str. nurodymų dėl dauginių telefonogramų siuntinėjimo.

345. Sutrumpinimai ir tarnybiniai signalai vartojami tokie pat, kaip ir radijo telegrafijoje (žr. 146 str.).

Siuntimas ir priėmimas

346. Ryšys tarp dviejų stočių užmezgamas kaip nurodyta 129 str. Ryšio užmezgimas atnaujinamas — kaip nurodyta 229 str.

347. Jei stotis AB susisiečia su stotimi CD tik per tarpinę stotį XY, tai tarpinė stotis duoda tiesioginį ryšį nugirdusi:

$\overline{NK} \text{ CD iš AB.}$

Ti nutraukia ryšį, kai tik sužino, kad AB ir CD baigė kalbėti; tai ji sužino arba iš baigos signalų, arba tikrindama po nustatyto laikotarpio.

348. Kai priimančioji stotis atsiliepia, siunčiančioji stotis duoda telegramą tokia tvarka:

- a) Šaukiamasis signalas
- b) Šaukiniai
- c) Telegramos numeris.
- d) Žodžių skaičius

- e) Laikas pristatymo į stotį
- f) Adresas (jei yra)
- g) Skiriamasis ženklas
- k) Tekstas
- i) Skiriamasis ženklas
- l) \overline{AR} , jei neturima daugiau telegramų, arba $\overline{AR} \text{ PO}$ (pagal reikalą), jei dar yra telegrama perduoti.

P a v y z d ž i a i.

a) $\overline{NK} \text{ AB iš CD}$	b) $\overline{NK} \text{ AB iš CD}$
Nr 12	Nr 12
17	17
1850	1850
MO3	=
=	tekstas
tekstas	=
=	$\overline{AR} \text{ POS}$
\overline{AR}	

349. Priimančioji stotis neturi teisės atsiskyti telegramą priimti, kad ir kam ji būtų siunčiama. Jei telegrama siunčiama klaidingu keliu, priimančioji stotis privalo tatau siunčiančiajai pastebėti.

Jei priimančioji stotis į tai neatkreipė dėmesio, tai priimančioji priima, pranešdama apie tai tarnybine telegrama.

350. Jei siunčiančiosios stoties telegrafistas siųsdamas suklydo, tai jis tuojau siuntimą nutraukia klaidos ženklu (ne mažiau kaip 7 taškai) ir vėl pradeda siųsti paskutiniu teisingai perduotu žodžiu.

351. Priimančiosios stoties telegrafistas, pastebėjęs klaidą ar nesuprantamą žodį, pertrau-

kia siuntimą klaidos ženklų, duoda paskutinį teisingai priimtą žodį ir prideda klaustuką.

Tokiu atveju siunčiančiosios stoties telegrafistas privalo siuntimą iš naujo pradėti tuo žodžiu, kurį priėmėjas davė atgal.

Atskiri siuntimo atvejai

352. 1) Jei telegrafistas pastebi, kad jį nutraukia klaidos ženklų, po kurio eina tarnybinis sutrumpinimas arba signalas, tai jis nutraukia telegrafavimą ir elgiasi 243 str. nurodymais.

2) Siunčiančiosios stoties telegrafistas po pertraukos pradeda siųsti pagal 235 str.

3) Kada siunčiančiosios stoties telegrafistas pastebi, kad galvanometro adatėlė arba mažai nukrypsta arba nukrypsta per daug, jis nustoja siuntęs ir šaukia.

Jei priimančioji stotis neatsako, tai rodo izoliacijos trūkumus arba nusekimus į žemę. Telegrafistas išpėja viršininką, kuris imasi atitinkamų žygių. Po pataisymo siunčiančios stoties telegrafistas iššaukia priešingąją stotį, kuri atsako tarnybine teleograma, ir duoda toliau.

Atskiri priėmimo atvejai

353. Jei priimti negalima dėl siunčiančiosios stoties (susilieję ženklai ir t. t.) arba dėl priimančiosios stoties (reikia keisti baterija, nureguliuoti rašomąją svirtį ir t. t.), tai aparatams nureguliuoti priimančioji stotis nutraukia telegrafavimą ir siunčia SRE.

Po nureguliovimo priimančioji stotis elgiasi pagal 245 str. sėti.

Telegramos sutikrinimas

354. Perduotoji teleograma sutikrinama ir pakvituojama pagal 154, 155 ir 157 str., išleidžiant skiriamuosius ženklus, „r“, „ii“ ir „K“.

Be to, šių straipsnių kartojamieji sutrumpinimai bei signalai Morzės aparatais teduodami po vieną kartą ir priimančioji stotis ryšio baigimo patvirtinimo neduoda (157 str.).

355. Jei dėl sugedimo ar kitų priežasčių sutikrinti tuojau negalima, tai tokios telegramos su pažymėjimu „nesutikrinta“ atiduodamos kam reikia, o užrašų žurnale pažymima „sutikrinimas paskiau“.

Pašalinus pertraukos priežastį, būtinai sutikrinama ir teleograma vėl perduodama kam reikia su pažymėjimu „sutikrinta“.

Stoties dokumentai

356. Morzės telegrafo aparato paros užrašų žurnalas vedamas tokioms pat sąlygomis, kaip ir telefonogramų žurnalas (135 str.).

357. Naujame juostos ritinyje, pradžioje, telegrafistas įskaitomai įrašo stoties šaukinį, telegrafo aparato numerį, naudojimo pradžios datą ir valandą ir pasirašo.

Pavyzdys: Stotis XY III PD — Morzės Nr. 14692 34. V. 10 0716 parašas.

Jei juosta netikėtai nutrūksta, telegrafistas žurnale pažymi „juosta nutrūko“ ir padeda savo parašus ant abiejų dalių įsitikinęs, kad galai teisingai sudurti ir nėra išmestų dalių.

Jei stotis pereina kito viršininko valdžion, telegrafistas tatau pažymi juostoje: „Tarnyba baigta prie XY III PD 34 VI 4 1800. Parašas“.

Pradedant tarnybą vietoj, dedamas toks pažymėjimas: „Tarnyba pradėta prie XZ IV PD 34 VI 5 0835. Parašas“.

Pabaigęs ritinį, telegrafistas juostos gale įrašo paskutinės stoties šaukinį (pavadinimą), aparato numerį, datą ir valandą, kada pabaigtas, ir pakartoja, kada ritinys pradėtas.

Pav.: 2 armijos goniometrinė stotis

Morzės Nr. 14692

Pradėta 34 XII 10 0715

Pabaigta 34 XII 18 2100

Ritinio juostos galas prilipdomas prie ritinio, kuris surišamas virvele, perverta per ritinio vidurį.

Ritiniai, sunaudoti prie to paties aparato, surišami drauge.

RYŠYS JUZO (HUGHES'O) APARATAIS

358. Stoty būna vienas Juzo aparatas, aptarnaujamas vieno juzisto. Kada stotyje labai daug darbo, gali būti du juzistai: vienas vyresnysis, antras — jo padėjėjas.

359. Vyresnysis juzistas reguliuoja aparatą, suranda ir pašalina visus trūkumus, kurių pastebi dirbančiame aparate; perduoda telegramas, duoda nurodymų kitai stočiai dėl abiejų stočių aparatų veikimo derinimo.

360. Vyresnysis, per priėmimą skaitydamas juostą, seka aparato veikimą; jis veda užrašų žurnalą. Jis atsako už telegramų pasiuntimą ir padavimą laiku.

361. Padėjėjas tikrina perduodamas telegramas, lygindamas originalą su juosta, ir pastebėtas klaidas arba praleidimus praneša vyresniajam; jis pažymi originale arba telegramos nuoraše telegramos perdavimo laiką ir pasirašo.

362. Padėjėjas juostą su priimta telegrama nukerpa ir lipdo į gaunamųjų telegramų blanką. Jis dar kartą patikrina žodžių skaičių prieraše ir tekste, sulygina su tikrinimu, ištaiso klaidingus arba abejotinus žodžius ir blanką užpildęs siunčia adresatui.

363. Juzo stotis, jei negauna atskirų šaukinių, naudojami šaukiniu dalies arba įstaigos, kurią ji aptarnauja.

364. Juzo aparatu siunčiamieji ženklai yra šie:

Raidės

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M,
N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z.

Skaitmenys

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Skiriamieji ir kiti ženklai

Taškas (.), kablelis (,), taškas kablelis (;), dvitaškis (:), klaustukas (?), šauktukas (!),

apostrofa ('), kryžiukas (+), brūkšnys (—), trupmenų lazdelė (/), skiriamasis arba lygybės ženklas (=), kairysis skliaustelis /(/, dešinysis skliaustelis /)/, jungties ženklas (&), kabutės („“), klaidos ženklas (*) ir du balti ženklai (raidinis baltas, ženklinis baltas).

Ryšių užmezgimas ir laikymas

365. Norėdama susirišti, siunčiančioji stotis siunčia kelis kartus raidinį baltą ir raidę N. Priimančioji stotis atsako tuo pačiu deriniu.

366. Siunčiama tik sinchronizavus abiejų stočių Juzo aparatus. Savo aparatui sinchronizuoti siunčiančioji stotis tris keturius kartus duoda raidinio balto ir IT derinį. Gavęs tokį ženklą, priimančiosios stoties telegrafistas kelis kartus nuspaudžia kurią nors klavišę.

Jei siunčiančioji stotis gauna įvairius ženklus, tai telegrafistas seka, kuria tvarka jie gaunami. Jei ženklai gaunami abėcėlės tvarka, tai aparato mechanizmas sukasi per greit, jei priešinga tvarka, tuomet sukasi per lėtai.

367. Reguluojant aparato mechanizmą, gaunasi pagaliau ta pati raidė, tai reiškia, kad sinchronizmas pasiektas.

368. Po aparatų sinchronizavimo tikrinami ir reguliuojami jų elektromagnetai. Šiam reikalui siunčiamas raidinio balto ir INT derinys, o priešingoji stotis reguliuoja aparatą. Nuregulius elektromagnetą vienoj stoty, tas pats daroma antrojoj.

369. Kada norima duoti priešingai stočiai, kad suprasta, tai duodamas signalas BIN; pailaukti duodamas signalas ATT, nurodant laukimo laiką.

370. Kada rodoma klaida arba norima pradėti siųsti po pertraukos, du kartu duodama raidė N.

371. Žodžiui arba sakiniui pabraukti duodami skaitmeninis baltas ir du brūkšniai prieš pabraukiamąjį žodį arba sakinį ir po jo.

372. Telegrama baigiama kryžiuuku, ryšio pabaigai pažymėti duodami du kryžiuukai.

373. Norint nutraukti siunčiančiąją stotį, kelius kartus duodamas klaidos ženklas. Nutrauktoji stotis pakartoja paskutinį perduotą žodį. Jei tenka pataisyti keli netaisyklingai pasiųsti žodžiai, tai priimančioji stotis pakartoja paskutinį taisyklingai priimtą žodį, po kurio duoda (?).

Siuntimas ir priėmimas

374. Kadangi Juzo aparatai veikia tik tiesiogiai sujungti, tai prieraše būna telegramos Nr., žodžių skaičius ir laikas telegramos pristatymo į stotį.

375. Telegrama rengiama siųsti pagal bendrąsias telegramoms nustatytas taisykles (29—55 str.).

376. Po aparatų suderinimo telegramos siunčiamos tokia tvarka:

Siunčiamoji stotis duoda, pav., AB iš CD PO arba PT, PM;

Priimančioji stotis atsako, pav., CD iš AB BR, o jei ji priimti negali, elgiasi, kaip nurodyta 369 str.

Po to siunčiančioji stotis duoda telegramos prierašą, adresą, tekstą ir telegramą baigia pagal 372 str.

377. Kada stotyje daug darbo, tai telegramos siunčiamos serijomis.

Kiekviena dešimt telegramų yra viena serija. Jei telegramoj daugiau kaip 200 žodžių, tai ji viena laikoma viena serija. Serijos telegramoj imama vidutiniškai apie 20 žodžių.

Vienos serijos telegramos yra vienas neskirtomas siuntimas ir jos galima nutraukti tik pirmenybes turinčioms telegramoms perduoti arba viršininko įsakymu.

378. Telegramos prierašas, adresas (jei yra) ir tekstas duodami tik vieną kartą. Tarp prierašo, adreso ir teksto duodamas ženklas (=).

379. Tarpas tarp dviejų skaičių arba skaičiaus ir skiriamąjo ženklo, jei jis nieko bendro neturi su skaičiumi, duodamas baltas.

380. Raidžių arba skaitmenų grupės bei žodžiai skiriami dviem baltais.

381. Sveikas skaičius nuo trupmenų skiriamas lygybės ženklu (=).

Pavyzdžiui, $1\frac{3}{4}$ duodama $1 = \frac{3}{4}$

382. Telegramą perdavus, siunčiančioje stotyje ji tikrinama, lyginant jos tekstą blanke ir juostoje.

Pastebėjus klaidų, telegramos žodžiai juostoje sunumeruojami ir, numerį nurodant, priimančioji stotis prašoma nurodomas klaidas ištaisyti. Pav.: Nr..... skaityti.....

383. Svarbiosios telegramos viršininko nurodymu duodamos du kartu. Šiuo atveju priimančios stoties telegrafistas sulygina abu tekstus ir, raskamas skirtumų, prašo pakartoti skirtingai gautus žodžius.

384. Duodama telegramas serijomis, siunčiančioji stotis pataiso po kiekvienos telegramos. To neatlikus, paskum pataiso tarnybiniu pranešimu.

Priimančioji stotis negali reikalauti telegramos pataisos, negavusi visos telegramų serijos.

385. Po telegramų serijos perdavimo, patikrinimo ir ištaisymo priimančioji stotis priėmimą pakvituoja, duodama gautųjų telegramų skaičių ir jų numerius.

P a v y z d ž i a i:

Perduota 1 telegrama Nr. 105. Kvitas: „R 105+“.

Perduotos 3 telegramos Nr. 105, 709 ir 1015. Kvitas bus: „R 3 105 709 ir 1015+“

Kvitas lipinamas užrašų žurnale perduotosios telegramų serijos gale.

Jei priimančioji stotis neturi siųstinių telegramų, tai po kvito duoda kryžiuką, o siunčiančioji stotis ryšio pabaigai pažymėti atsako dviem kryžiukais.

Nutraukto siuntimo tvarkymas

386. Kada darbas buvo nutrauktas ilgesnį tarpą kaip 10 min., tai priimančiosios stoties telegrafistas, reikalaujant siunčiančiai stočiai, pradedant nutrauktą darbą, pakvituoja tas serijos telegramas, kurios buvo ištiesai priimtos.

387. Jei siunčiančioji stotis pastebi, kad viena ar kelios pasiųstosios telegramos nepriimtos, tai ji praneša priimančiajai stočiai ir deda nepakvituotąsias telegramas kitos serijos pradžioj.

388. Kai nutraukiama ilga telegrama, tai siųsti pradedama nuo vietos, kurią nurodo priimančioji stotis, ir duodamos telegramos tęsinys laikomas pirmąja naujos serijos telegrama. Kada siunčiančioji ir priimančioji stotys įsitikina dėl priimtų telegramų teisingumo prieš nutraukimą, jos pakvituojamos pagal 385 str.

Telegramos siuntimas adresatui

389. Priimančioji stotis siunčia telegramą adresatui, įsitikinusi, kad ji teisingai įrašyta į užrašų žurnalą.

390. Priimta juostelėje telegrama lipinama į gaunamųjų telegramų blanką, žiūrint, kad:

- 1) juostelė būtų prilipinama tvirtai ir švairiai,
- 2) juostelės galai neišsikištų iš blanko,
- 3) šifruotose telegramose tarp juostelės eilių reikia palikti tarpus, 2 kartus platesnius už juostelę,
- 4) gaunamųjų telegramų blankuose tarnybiniai pažymėjimai, adresas ir tekstas lipinami atitinkamose blanko vietose.

Užrašų žurnalas

391. Prie kiekvieno aptarnaujančio vieną liniją Juzo aparato vedamas užrašų žurnalas.

RYŠYS KRIDO (CREED'O) APARATAIS

392. Stoty būna vienas aparatas, aptarnaujamas vieno telegrafisto. Kada stotyje daug darbo, gali būti du telegrafistai: vyresnysis telegrafistas ir padėjėjas.

393. Vyresnysis ir padėjėjas pareigomis skirstosi, kaip ir prie Juzo aparato (359 — 369 str.).

394. Kai krido stotis negauna atskirų šaukinių, tai naudojasi tos dalies arba įstaigos šaukiniu, kurią ji aptarnauja

395. Krido aparato siunčiamieji ženklai yra šie:

Raidės

A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, Š, T, U, V, W, X, Y, Z, Ž.

Skaitmenys

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Skiriamieji ir kiti ženklai

Taškas (.), kablelis (,), taškas kablelis (;), dvitaškis (:), klaustukas (?), kryžiukas (+), brūkšnys (—), paragrafas (§), trupmenos brūkšnys (/), skyrimo arba lygybės ženklas (=), kairysis skliaustelis /(/, dešinysis skliaustelis /)/, kabutės (“), kas jūs esate, skambutis, klaidos ženklas (*) ir trys balti ženklai.

Ryšių užmezgimas ir laikymas

396. Norėdama susirišti, siunčiančioji stotis siunčia kelis kartus RY. Tuo pačiu deriniu atsako ir priimančioji stotis. Jei telegrafistai mato, kad juostoje perduodant ir priimant gaunasi ženklai RY, tai siunčiančioji stotis duoda šaukinius ir PO arba \overline{BR} , o priimančioji stotis atsako šaukiniais ir \overline{BR} arba PO.

Pavyzdys.

AB iš CD PO arba \overline{BR}

CD iš AB \overline{BR} arba PO

397. Kada duodant RY, vietoj siunčiančios arba priimančios stoties juostoje gaunasi kiti

ženklai, tai siunčiančiosios arba priimančiosios stoties telegrafistas, nelygu katras netvarkingą aparato veikimą pastebėjo, duoda derinį RY su klaidos ženklu.

Derinant stotis, gali būti tokie atvejai:

- I. Jei RY ženklų vietoj gaunasi kiti ženklai savo ir priimančiosios stoties juostoje, tai priimančios stoties telegrafistas duoda derinį RY su klaidos ženklu. Siunčiančioji stotis, gavusi tą derinį, ieško kliūčių savo siųstuve.
- II. Siunčiančios stoties juostoje gaunasi RY ženklai, tačiau priimančioji stotis duoda derinį RY su klaidos ženklu; siunčiančioji stotis duoda raidę R, iki priimančioji stotis nureguliuoja savo imtuvą ir perduoda GR.
- III. Kai siunčiančios stoties juostoje ženklų RY vietoj gaunasi kiti ženklai, o priimančioji stotis duoda ženklus RY, tai siunčiančiosios stoties telegrafistas duoda RY su klaidos ženklu, o priimančioji stotis, gaudama tokį signalą, duoda raidę R, iki siunčiančioji stotis atsako GR.
Siunčiančioji stotis, duodant priimančiajai stočiai raidę R, derina savo imtuvą.
- IV. Jei siunčiančioji stotis gauna iš priimančiosios RY vietoje kitus ženklus, tai ji duoda derinį RY su klaidos ženklu, kad priimančioji stotis susitvarkytų savo siųstuvą.

398. Telegramą siųsti galima tik tada, kada gaunamas iš priimančiosios stoties \overline{BR} signalas.

Ypatingais atvejais telegramą galima siųsti ir negavus iš priešingosios stoties atsakymo BR. Tokiais atvejais priimančiosios stoties aparatas turi būti nustatomas automatiškai paleisti. Šis telegramų priiminėjimo būdas leidžiamas viršininko sutikimu ir iš anksto įspėjant priešingąją stotį.

399. Padariusi arba pastebėjusi klaidą, siunčiančioji arba priimančioji stotis duoda kelis kartus klaidos ženklą. Siunčiančioji stotis kartoja paskutinį perduotą žodį ir siunčia toliau. Jei priimančioji stotis pastebi kelis neteisingai priimtus žodžius, tai, duodama klaidos ženklą, siunčia paskutinįjį gerai priimtą žodį su klaustuku. Pakartodama priimtąjį žodį, siunčiančioji stotis siunčia toliau.

400. Žodžiai arba sakiniai pabraukiami pagal 371 str.

401. Darbas baigiamas pagal 372 str.

402. Telegramos rengiamos, siunčiamos, tikrinamos bei kvituojamos, kaip nurodyta ryšio Juzo aparatais taisyklėse (374—385 str.).

403. Telegrama nutraukiama, nutrauktasis siuntimas tvarkomas ir telegramą vėl siunčiama laikantis 373, 386 — 390 str.

404. Užrašų žurnalas vedamas, kaip ir Juzo aparatams pagal 391 str.

STOČIŲ DOKUMENTAI

Siunčiamųjų telegramų blankas (priedai 2 ir 2a)

Siunčiamųjų telegramų blankai skiriami siunčiamosioms arba tarpinėms telegramoms rašyti.

Kiekvieno blanko būna blanko pagrindas ir kvitas.

Pagrinde rašomas arba lipinamas siųstinos telegramos tekstas. Kvitas užpildomas stoties viršininko ir siunčiamas siuntėjui.

Gaunamųjų telegramų blankas (priedai 3, 3a ir 3b)

Gaunamųjų telegramų blankai vartojami gaunamosioms arba tarpinėms telegramoms rašyti.

Kiekvieno blanko būna du lapai: originalui (Pr. 3) ir nuorašui (Pr. 3a). Originalo lapo būna blanko pagrindas ir kvitas.

Originalas ir nuorašas užpildomi drauge su kalke.

Kvitas užpildomas stoties viršininko ir adresato, kuris pasirašo priėmęs telegramą.

Grąžintas į stotį kvitas lipinamas nuorašo lapo kvito vietoj.

Užrašų žurnalas

Kiekvienoje stotyje vedamas užrašų žurnalas, kuriame rašomos visos gaunamos arba siunčiamos telegramos ir pasikalbėjimai bei sujungimai.

Užrašų žurnalo forma ir formatas skirtingi kiekvienai ryšių priemonei.

Prie tarnybinio telefono ir Morzės aparatų vedamas tarnybinio aparato užrašų žurnalas (priedas 6).

Telefono centrinėse vedamas centrinės užrašų žurnalas (priedas 5).

Signalinėse aikštelėse vedamas signalinės aikštelės žurnalas (priedas 7).

Radijo ir vaizdinėse stotyse vedami 4 priede nurodytos formos žurnalai.

Prie Juzo ir Krido aparatų vedami Paštų Valdybos nustatytos formos žurnalai.

Užrašų žurnale, kad ir kurioje stotyje jis būtų rašomas, žymimi visos stoties naudojimo metu įvykusios kliūtys, jų laiko ilgis ir priežastys, kaip antai: tarnybos keitimai, ryšio nutraukimai, stoties persikėlimai, neatsakymai, techninės aparatų kliūtys, tikrinimas ir reguliavimas, stoties tikrinimas, gauti ir duoti stočiai įsakymai ir t. t.

Keičiantis tarnybai, keičiamasis pareigūnas įrašo keitimosi laiką, praneša naujam pareigūnui visam jam reikalingas pastabas ir įskaitomai pasirašo.

Priimdamas tarnybą pareigūnas žurnale pažymi priėmimo laiką ir įskaitomai pasirašo.

Užrašų žurnalas stropiai saugojamas.

Svarbesnieji įvairių stočių dokumentai

Įvairiose stotyse turėtų būti tokių dokumentų:

- 1) Telefono centrinėse: centrinių užrašų žurnalas, abonentų sąrašas, abonentų pir-

menybių lapas, telefono tinklo skema, atskiri nurodymai dėl tinklo naudojimo, stoties turto sąrašas.

- 2) Prie tarnybinių telefono aparatų: tarnybinio aparato užrašų žurnalas, abonentų sąrašas, abonentų pirmenybių lapas, atskiri nurodymai dėl tinklo naudojimo, siunčiamųjų telegramų blankų knyga, gaunamųjų telegramų blankų knyga, stoties turto sąrašas.
- 3) Morzės aparato stotyje laikomi tokie pat dokumentai, kaip ir prie tarnybinio telefono aparato, išskiriant abonentų sąrašą.
- 4) Vaizdinėse ir radijo stotyse: užrašų žurnalas, abonentų sąrašas, abonentų pirmenybių lapas, tinklo skema, atskiri nurodymai dėl tinklo naudojimo, sutrumpinimų sąsiuvinys, šifrų sąsiuvinys, siunčiamųjų ir gaunamųjų blankų knygos ir stoties turto sąrašas.
- 5) Juzo ir Krido aparatų stočių dokumentai rašomi Paštų Valdybos nustatomomis taisyklėmis.

Siunčiamosios telegramos blankas

Priedas 2

Formatas 200×120 mm

Oficialinė, tarnybinė, mokomoji,
(nereikalingus žodžius išbraukti) (skuba)

TELEGRAMA Nr...... Perdavimo priemonė

Tarnybinis stoties prirašas:

Perduoti
(siuntėjas rašo gavėjo adresą arba priimančios stoties pavadinimą)

Stočiai įteikta:
m. d. v. min.

Perduota
(prilimančios stoties pavadinimas)

m. d. v. min.
(perdavėjo pavardė)

Kvitas, duodamas siuntėjui
TELEGRAMA Nr...... stotis

(stoties rūšis)

priskirta prie stoties

aptarnaujamas dalinys)

Stoties viršininkas
(laipsnis ir pavardė)

Stočiai įteikta:

m. d. v. min.

oficialinė } Nereika-
tarnybinė } lingus
mokomoji } žodžius
..... } išbraukti
(skuba)

Adresuota
(atviras gavėjo pavadinimas)

.....
(Stoties viršininko parašas)

A T K I R P T I

Siunčiamosios telegramos blankas (užpildytas)

Formatas 200×120 mm

....., tarnybinė,
(nereikalingus žodžius išbraukti) (skuba) S

TELEGRAMA Nr. 12..... Perdavimo priemonė *radijas*

Tarnybinis stoties prirašas: *CD iš AB = Nr 12 r 10 r 1850 =*

Perduoti
(siuntėjas rašo gavėjo adresą arba priimančios stoties pavadinimą) *MO3*

Stočiai įteikta:
II m. 25 d. 18 v. 50 min.

Perduota *CD*
(prilimančios stoties pavadinimas)

II m. 25 d. 19 v. 24 min.
gr. Petraitis
(perdavėjo pavardė)

Kvitas, duodamas siuntėjui
TELEGRAMA Nr. 12

radijo stotis

(stoties rūšis)

priskirta prie *II P. D.*

štabo (stoties

aptarnaujamas dalinys)

Stoties viršininkas

jaun. pusk. Juozaitis

(laipsnis ir pavardė)

Stočiai įteikta:

II m. 25 d. 18 v. 50 min.

.....

Nereika-

lingus

..... } žodžius

S } išbraukti

(skuba)

Adresuota *8 pėst. puiko*

(atviras gavėjo pavadinimas)

ryšių kuopos vadui

.....
(Stoties viršininko parašas)

A T K I R P T I

*HAFDZ LITRS BDYZV ROCKI NFDAT VKTRI MZBOF FDRKI
LBCCO ROSTA*

Gaunamosios telegramos blankas

Priedas 3

Formatas 200×120 mm

Adresatui i teikiamas lapas Oficialinė, tarnybinė, mokomoji, (Nereikalingus žodžius išbraukti) (skuba) TELEGRAMA Nr. Perdavimo priemonė.....	Priėmė (pr. stoties pavad.) iš (siunč. stoties pavadin.) m. d. v. min. (priėmėjo pavardė)
A T R I B U T A I	
Kvitas, siunčiamas adresatui pasirašyti TELEGRAMA Nr. stotis (stoties rūšis) priskirta prie (stoties) aptarnaujamas dalinys) Stoties viršininkas: (laipsnis ir pavardė) _____ Telegramą gavau: m. d. v. min. (gavėjo parašas)	

Gaunamosios telegramos blankas

Priedas 3a

Formatas 200×120 mm

Stotyje liekaš lapas Oficialinė, tarnybinė, mokomoji, (Nereikalingus žodžius išbraukti) (skuba) TELEGRAMA Nr. Perdavimo priemonė.....	Priėmė (pr. stoties pavad.) iš (siunč. stoties pavadin.) m. d. v. min. (priėmėjo pavardė)
A T R I B U T A I	
Telegrama i teiktą pasiuntiniui m. d. v. min. (pasiuntinio parašas) Čia klijuojamas gavėjo gražintas jo pasirašytas kvitas	

Priedas 3b

Gaunamosios telegramos blankas
(užpildytas)

Formatas 200×120 mm

<p>Adresatui išteikiamas lapas</p> <p>_____, tarnybinė, _____, S (Nereikalingus žodžius išbraukti) (skuba)</p> <p>TELEGRAMA Nr. 12 Perdavimo priemonė <i>radijas</i></p>	<p>Priėmė <i>CD</i> (pr. stoties pavard.)</p> <p>iš <i>AB</i> (siunč. stoties pavadin.)</p> <p>11 m. 25 d. 19 v. 24 min. <i>eil. Jonaitis</i> (priėmėjo pavardė)</p>
<p><i>CD iš AB = Nr 12 r 10 r 1850 =</i> <i>MO3</i> <i>HAFDZ LITRS BDYZV ROCKI NFDAT</i> <i>VKTRI MZBOF FDRKI LBCCO ROSTA</i></p>	
<p><i>A T R I P T I</i></p>	
<p>Kvitas, siunčiamas adresatui pasirašyti</p> <p>TELEGRAMA Nr. 12</p> <p><i>radijo</i> stotis (stoties rūšis)</p> <p>priskirta prie <i>8 p. p.</i> (stoties)</p> <p>aptarnaujamas dalinys)</p> <p>Stoties viršininkas <i>gr. Venskus</i> (laipsnis ir pavardė)</p> <p>Telegramą gavau:</p> <p>11 m. 25 d. 19 v. 35 min.</p> <p><i>Kpt. Labokas</i> (gavėjo parašas)</p>	

Priedas 4

Radijo ir vaizdinių stočių
ŽURNALAS

19... m. mėn. d.

Formatas 205×315 ir 205×175 mm.

L a i k a s				Nugirstų ir perduotų radijogramų užrašai ir tarnybiniai pažymėjimai
Perdavimo		Priėmimo		
Val.	min.	Val.	min.	
17	35	—	—	Stotis pastatyta ir paruošta darbui (λ = 570m.) Stoties v-kas j. pusks. <i>Juozaitis</i>
17	40	—	—	Pradėjau budėti: gr. <i>Petraitis</i>
—	—	17	42	<i>NK AB AB iš CD CD = PO K</i>
17	43	—	—	<i>NK CD CD iš AB AB = BR K</i>
—	—	17	43	<i>NK AB iš CD = Nr 15 r 10 r 1725 =</i> <i>=HAFDZ LITRS BDYZF ROCKI</i> <i>NFDAT VKTRI MZBOF FDRKI</i> <i>LBCCO ROSTA = AR K</i>
17	45	—	—	<i>NK CD iš AB = Nr 12 r 17 SN SN K</i>
—	—	17	45	<i>NK AB iš CD = SN SN SK</i>
17	46	—	—	<i>NK CD iš AB = SK</i>
17	58	—	—	<i>NK EF EF iš AB AB = PO K</i>
—	—	17	59	<i>NK AB AB iš EF EF = BR K</i>
18	00	—	—	<i>NK EF iš AB = Nr 104 r 26 r 1750 =</i> <i>= (tekstas *) = AR K</i>
—	—	18	03	<i>NK AB iš EF = Nr 104 r 26 SN SN K</i>
18	05	—	—	<i>NK EF iš AB = SN SN SK</i>
—	—	18	04	<i>NK AB iš EF = SK</i> <i>— ir t. t. —</i>
22	00	Budėti pabaigiau: gr. <i>Petraitis</i>		
22	00	Budėti pradėjau: <i>eil. Jurgėla</i>		

*) Siunčiamosios telegramos tekstas į žurnalą nerašomas.

Centrinės užrašų ŽURNALAS

Formatas 175 × 205 mm.

Prašė sujungt	Prašytojas	Atsakytojas	Sujungta	Išjungta	Pastaba
Centrinė įrengta . . 1040 centrinės v-kas <i>Petraitis</i>					
1050	5 p. p. vadas	I pėst. div. vadas . .	1051	1057	Pasikalbėji- mas
1059	III bat./5 p. p.	II bat./5 p. p.	1103	1110	Pasikalbėji- mas
1105	5 p. p. vadas	II bat./5 p. p.	1111	1117	II/5 p. p. už- imtas 7,9 minutėms
1105	Tarnybin. aparatai.	Petras . . .	1106	1118	Ofic. telegr.
Budėti pabaigiau 1120 telef. <i>Šimkus</i> Budėti pradėjau 1120 telef. <i>Klumbys</i>					

Tarnybinio aparato užrašų ŽURNALAS

19 m. mėn. d. Stotis Jonas. Aparatas tarnybin.

Formatas 175 × 205 mm

Telegramos rūšis O.T.M.	Priiman- čioji stotis	Siunčian- čioji stotis	Žodžių skaičius	L a i k a s			Pastaba
				Gavimo stotyje*)	Perdavi- mo**)	Priėmi- mo**)	
Stotis pradėjo veikti 0705 telef. parašas							
O	KB2	Jonas	17	0810	0819	—	Stasys užimtas nuo 0907 iki 0930
O	Jonas	Petras	40	0807	—	0840	
O	Jonas	Simas	12	0830	—	0850	
TS	Tadas	Jonas	16	0855	0966	—	
O	Stasys	Jonas	24	0903	0948	—	
0950 pakeistas mikrofonas							

*) Rašomas siunčiamosios telegr. priedaše pažymėtas laikas.

***) Rašomas telegramos perdavimo ir priėmimo pabaigos.

Signalinės aikštelės ŽURNALAS

Formatas 205 × 175 mm.

Data	Et. Nr.	Aikštelės geografi- nė vieta	Laikas	Perduota lėktuvui	Priimta iš lėktuvo	Lėktuvo šaukinys	Pastaba
34 V-19	1	Aukštuma prie Ka- majų kai- mo piet- nio pa- kraščio	0906	Kilmine marška „supra- tau“	Numestas praneši- mas Nr.	—	
	2	Vidžių m. šiaurės pakraščio aukštuma	1535	Kilmine marška „supra- tau“	Vietovė atrodo laisva ir silpnai užimta	—	
34 V-20	1	Ratų kai- mo aukšt. 115	Nuo 1105	Kilmine marška. „Sekite taikinio šaudymą“	Šaukinys „supra- tau“	AB	
				„Taikinio Nr. 85“ „Šaudy- mas trimis salvėmis, baterija parengta“ „Baterija iššovė“	„Nr. 85 su- pratau“ „Ugnis“		
			iki 1125	„Supra- tau“ „Jūs mums nebereika- lingi“ (baigta)	—	—	

TURINYS

	Pusl.
Isakymas	3
Bendrosios taisyklės	
Bendrybės	5
Stočių pavadinimas	8
Telegramų klasifikacija	8
Stoties ir ryšių centro tarnyba	9
Telegramų siuntimas ir priėmimas	13
Nurodymai naudotojams	22
Telefoninis ryšys	
Bendrybės	28
Komutatorių vartojimas	30
Telefonogramų siuntimas ir priėmimas	32
Telefonistų parinkimas ir mokymas	42
Registracija telefonų centrinėse	43
Telefonų tinklo skema	44
Radijo ryšys	
Bendrybės	45
Radijogramų siuntimas ir priėmimas	50
<i>Radijo telefonas</i>	61
Telegramų siuntimas ir priėmimas	63
Perėjimas iš radijo telefonijos į radijo tele- grafiją	66
Radijo telefono ryšys aviacijoje	67
Stoties dokumentai	73
Vaizdinis ir garsinis ryšys	
Bendrybės	74
Vaizdinės stoties tarnyba	75
Tarpinė stotis	76
Vaizdinė centrinė	76
Naudojimo dėsniai	77
<i>Vaizdinė korespondencija</i>	78
Ryšio užmezgimas	78
Telegramos siuntimas	80

Telegramos priėmimas	82
Stoties dokumentai	85
<i>Vaizdinis ryšys su balionais ir sekyklomis</i>	85
Bendrybės	85
Ryšio užmezgimas	86
Telegramos perdavimas ir priėmimas	87
<i>Signalizacija</i>	89
Bendrybės	89
Vaizdinės signalizacijos priemonės	89
Marškos	92
Garsinė signalizacija	96
Ryšys gyvosiomis priemonėmis	
Ryšys pasiuntiniais	98
Ryšys paštiniais karveliais	102
Ryšys šunimis	104
Telegrafinis ryšys	
<i>Ryšys Morzės aparatais ir fulerfonais</i>	107
Bendrybės	107
Siuntimas ir priėmimas	108
Stoties dokumentai	111
<i>Ryšys Juzo aparatais</i>	112
Ryšių užmezgimas ir laikymas	114
Siuntimas ir priėmimas	115
Užrašų žurnalas	119
<i>Ryšys Krido aparatais</i>	119
Ryšių užmezgimas ir laikymas	120
Priedai	
1. Stočių dokumentai	123
2. Siunčiamosios telegramos blankas	126—127
3. Gaunamosios telegramos blankas	128—130
4. Radijo ir vaizdinių stočių žurnalas	131
5. Centrinės užrašų žurnalas	132
6. Tarnybinio aparato užrašų žurnalas	133
7. Signalinės aikštelės žurnalas	134

